

PUNAINEN, MUSTA, VALKOINEN – TUTKIMUS SUOMALAISESTA
URHEILUYLEISÖSTÄ JA JYP-FANIUDESTA

Kimmo Mäkelä

Liikuntapedagogiikan
pro gradu -tutkielma
Kevät 2012
Liikuntatieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Kimmo Mäkelä. 2012. Punainen, musta, valkoinen – Tutkimus suomalaisesta urheiluyleisöstä ja Jyp-faniudesta. Jyväskylän yliopisto. Liikuntapedagogiikan pro gradu - tutkielma. 73s.

Jääkiekko on kasvanut viimeisten vuosikymmenien aikana maamme seuratuimmaksi urheilulajiksi. Kasvun taustalla on ollut kansainvälisen menestymisen kautta tullut yleisön kiinnostus lajia kohtaan sekä laajamittainen panostus lajin kasvuun, niin valmennuksen kuin tukijoidenkin osalta. Kasvun seurauksena on maamme pääsarjatasolla esille nousnut merkittävä fanikulttuuri, jota tässä tutkimuksessa tarkastellaan jyvskyläläisen jääkiekkjoukkue Jyp:n fanien osalta.

Tutkimukseni tarkoitus oli selvittää minkälaiset taustatekijät vaikuttavat faniksi tulemiseen ja miten fanius ilmenee itse ottelutapahtumissa sekä fanien omassa arjessa. Lisäksi pyrin selvittämään, mikä erottaa fanin ns. tavallisesta penkkiurheilijasta. Tarkastelun kohteena oli myös merkitykset, joita Jyp-fanit antavat faniudelle.

Keräsin tutkimusaineiston haastattelemalla viittä Jyp:n fanclubiin kuuluvaa fania. Haastateltavat olivat iältään 24-34 - vuotiaita, joista yksi oli nainen ja loput miehiä. Lisäksi keräsin aineistoa havainnoimalla kauden 2009-2010 aikana n. 20 Jyp:n runkosarja- ja 6 pudotuspeliä. Tein ottelujen aikana muistiinpanoja tutkimuskysymysten kannalta oleellisista asioista. Vertailin haastattelujen ja havaintojen muodostamaa aineistoa aiempiin tutkimustuloksiin. Haastatteluteemoina olivat fanien tausta, faniksi tuleminen, faniuden ilmeneminen ja fanin erottuminen muusta yleisöstä.

Haastattelemani Jyp-fanit tulivat hyvin erilaisista lähtökohdista, eikä heitä voitu lokeroida koulutuksen tai siviilisäädyn perusteella tiettyyn lokeroon. Jyp-faniuden synnyssä yhteinen nimittäjä oli suhde Jyväskylään ja keskisuomalaisuuteen. Myös perheen vaikutus oli selvästi havaittavissa faniuden alkumetreillä. Faniuden ilmeneminen itse otteluissa näyttäytyi fanien osalta äänekkäänä kannustamisena, pukeutumisena seuran väreihin sekä saapumisena hallille hyvissä ajoin. Ottelun jälkeen saatettiin myös jäädä tapaamaan pelaajia. Jyp-fanius näkyi arkisessa toiminnassa lähinnä kiinnostuksena hankkia tietoa omasta joukkueesta median välityksellä. Erityisesti internetin keskustelupalstat olivat fanien suosimia kohtaamispaikkoja, joissa oli helppo purkaa tuntemuksiaan ilman omia kasvoja. Hankkimalla Jyp:stä kertovia tekstejä fanit ikään kuin tunsivat joukkueen omakseen ja myötäelivät joukkueen mukana. Fanit kokivat erottuvansa muusta yleisöstä erityisesti uskollisuuden kautta. Joukkue edusti heille henkilökohtaista tunnetilaa, jota he eivät vaihtaisi mistään hinnasta pois. Fanius on eittämättä osa fanin itsensä identiteettiä.

Avaisanat: jääkiekko, urheilu, fanius, merkitys, yleisö.

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	2
1 JOHDANTO	5
2 SUOMALAISEN JÄÄKIEKON VAIHEITA	7
2.1 Katsaus suomalaisen jääkiekon historiaan.....	7
2.2 Ammattilaistuminen pohjana jääkiekon kehitykselle	8
2.3 Maailmanmestaruus ja Suomi - Ruotsi asetelma.....	9
2.4 Jääkiekon vaiheet Jyväskylässä	10
3 FANIUS JA PENKKIURHEILU	11
3.1 Kuvailua faniudesta ja sen yhteydestä kulttuuriin	11
3.2 Faniuden ilmeneminen ihmisen elämässä.....	12
3.3 Penkkiurheilu – miehistä vapaa-ajan viettoa	14
4 ERILAISET URHEILUYLEISÖT JA JÄÄKIEKKOFANIUS SUOMESSA	16
4.1 Suomalaisen fani- ja yleisökulttuurin sekä urheilusankaruuden esiintyminen	17
4.2 Media ja urheilun huumaa	18
4.3 Suomalainen fanikulttuuri – lapsenkengissä.....	19
4.4 Suomalainen jääkiekkofanius	20
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	23
5.1 Tutkimustehtävä.....	23
5.2 Tutkimusote	24
5.3 Esiymmärrykseni ja hermeneuttinen kehä	25
5.4 Teemahaastattelun suunnittelu ja toteutus	27
5.5 Osallistuvan havainnoinnin toteutus	30
5.6 Aineiston analyysi.....	31
5.7 Tutkimuksen luotettavuus.....	32
6 JYP-FANIT KATSOMOSSA JA SEN ULKOPUOLELLA	34
6.1 Miten tullaan Jyp-faniksi	34
6.1.1 Faniiden tausta ja harrastukset	34
6.1.2 Perheen ja kavereiden vaikutus faniuteen.....	36
6.1.3 Jyp-fanius osana keskisuomalaisuutta	38

6.1.4 Jääkiekon viehätys lajina	39
6.2 Faniuden ilmeneminen arjessa ja otteluissa.....	41
6.2.1 Fanius ja perhe	42
6.2.2 Faniien suhde mediaan.....	43
6.2.3 Jyp-fanit pelipäivinä	45
6.2.4 Kannustaminen ja pelissä eläminen	49
6.3 Todellista faniutta ja lieveilmiöitä	51
6.3.2 Pakoa arjesta Jyp-maailmaan.....	54
6.3.3 Lieveilmiöt.....	56
6.3.4 Lopullinen palkinto.....	60
7 POHDINTA	63
LÄHTEET	69
LIITE: Haastatteluteemat.....	74

1 JOHDANTO

Tämän tutkimuksen lähtökohta on antaa lukijalle käsitys suomalaisesta urheilufanikulttuurista, jonka keskiössä käsitellään jääkiekkofaniutta ja erityisesti jyväskyläläisen SM-liigajoukkue Jyp:n faneja, sekä faniuden tuomia vaikutuksia heidän elämäänsä.

Jotta ymmärtäisimme jääkiekon valta-aseman suomalaisessa urheilukulttuurissa, on meidän tiedostettava, miten varsin nuoresta lajista on noussut maamme valtalaji ja seuratuin urheilumuoto. Suomessa on ollut ja on edelleen vahvoja jääkiekkovaikuttajia, jotka ovat vieneet lajia eteenpäin. SM-liigan perustaminen 1975 ja sen kasvu Suomen ainoaksi täysammattilaissarjaksi on ollut yhdessä kansainvälisen menestyksen kanssa vahvana tukena lajin suosiolle. Menestys etenkin 1990-luvulla nosti jääkiekon kiinnostuksen korkealle, mikä heijastui ottelutapahtumien viihteellistymisenä ja sponsoreiden kiinnostuksena lajia kohtaan (Kivinen, ym. 2000, 83).

Godenhjlem (1998) nostaa järjestäytyneen fanitoiminnan kasvulle Suomessa kaksi syytä. Maailmanmestaruuden jälkeen 1995 fan clubveja rupesi syntymään tiheään tahtiin. Lisäksi lisääntynyt jäähallirakentaminen on vahvistanut fanitoimintaa. Fan clubien myötä jääkiekosta on nykyaikana tullut vahvojen jääkiekkopaikkakuntien edustavuutta tukeva ilmiö. Ihmisillä on tapana samaistua yhteisöön, jos asuinpaikalla on yhteenkuuluvuutta tuottavia ilmiöitä (Anttila & Ruonanvaara 2001, 23–24). Esimerkiksi ”jypiläisyys” nähdään osana koko jyväskyläläisyyttä.

Paikallisia fanikulttuureja ei Suomessa ole tutkittu järin paljon (Bovellan 2007, 7), mikä johtuu varmasti fanitutkimuksen vähäisestä määrästä myös ulkomailla, poikkeuksena englantilainen jalkapallofanisuus. Suomalaisia jalkapallofaneja tutkinut Harri Heinonen näkee faniuden vähäiselle tutkimiselle Suomessa kaksi syytä, jotka hän mainitsi Radio Suomen urheilun taustapeili ohjelmassa. (23.3.2009) Ensinnäkin penkkiurheilu mielletään Suomessa passiiviseksi oleskeluksi television ääressä, eivätkä tutkijat näin ollen ole siitä

kiinnostuneita. Toiseksi syyksi Heinonen nostaa faniuteen liittyvien lieveilmiöiden kuten huliganismin ja järjestyshäiriöiden puutteen. Niiden esiintyvyys erityisesti Englannissa on johtanut jalkapallofaniuden laajaan tutkimiseen. Urheilufaniuden tutkimiseen Suomessa pitäisi olla riittävät perusteet, sillä urheilu on vahva osa suomalaista kulttuuria.

Ei ole olemassa yhtä isoa urheiluyhteisöä, vaan seurattava urheilulaji valitaan oman mielenkiinnon ja aikaisempien kokemusten perusteella (Heinonen & Godenhjelm 2000, 97). Tämän seikan johdosta tutkimuksen alkupuolella tarkastellaan suomalaista urheiluyhteisöä laajemmasta näkökulmasta. Tutkimuksen empiirisessä osuudessa tarkastellaan suomalaisen urheiluyhteisön yhtä merkittävää osuutta, jääkiekkofaneja. Laadullisen tutkimuksen luonteen mukaisesti tämä tutkimus kuvastaa tapauskohtaisesti, kuinka jääkiekkjoukkue Jyp:n fanit omaksuvat faniuden ja minkälaisia käytäntöjä ja merkityksiä se on tuonut heidän arkeensa.

Faniudelle tyypillisiä ominaisuuksia ovat mm. fanien tapa omaksua erilaisia tekstejä ja käyttää niitä omissa sosiaalisissa konteksteissaan, kuten keskusteluissa. Fanius nähdään siis laajempaan asiaan, kuin pelkästään television katseluna, siihen liitetään myös fanituotteiden keräily ja tapaamiset muiden fanien kanssa. (Jenkins 1992, 209–213.) Faniuden vahva sosiaalinen leima on osa tätä tutkimusta. Myös Jyp-fanien kohdalla, tarkastellaan faniutta sosiaalista pääomaa kartuttavana asiaan. Jääkiekkopelit ovat oman joukkueen seuraamisen lisäksi oiva paikka kartuttaa sosiaalisia kontakteja, mikä tuottaa elämälle sisältöä ja onnellisuutta.

Tutkimuksen loppupuolella käsitellään oman joukkueen menestystä ja sitä, kuinka se vaikuttaa faneihin. Kuvaukset Jyp:n yli kahden vuoden takaisesta mestaruudesta ovat vähintäänkin tunteellisia. Fanit pitävät menestystä omanaan ja suhtautuvat ristiriitaisesti menestyksen perässä tuleviin kannattajiin. Se pistääkin miettimään kummasta faniudessa oikeastaan on kyse: oman joukkueen menestyksestä vai oman identiteetin esille tuomisesta faniuden avulla.

2 SUOMALAISEN JÄÄKIEKON VAIHEITA

2.1 Katsaus suomalaisen jääkiekon historiaan

Suomalaisen jääkiekon voidaan katsoa alkaneen vuonna 1926 Tampereella. Nahkatehtailija, insinööri Yrjö Salminen oli tutustunut jääkiekkoon opiskellessaan Kanadassa. Salminen kiinnostui lajista ja alkoi palattuaan markkinoida sitä Suomeen.

Vuonna 1929 perustettiin Suomen jäähockeyliitto, joka myöhemmin sai nimekseen Suomen jääkiekkoliitto. Jääkiekon kehitysprosessia Suomessa helpottivat innokkaat vaikuttajat, etunenässä Aaro Kivilinna ja Niilo Tammissalo, joiden halu viedä lajia eteenpäin 1930–1940-lukujen taitteessa oli kova. Tietotaitoa haettiin vähäisistä resursseista huolimatta ulkomailta asti. (Mennander & Mennander 2003, 73–74.)

Vuonna 1949 jääkiekko tuotiin ensimmäistä kertaa ihmisten kotiin. Media oli maajoukkueen mukana Tšhekkoslovakiaan suuntautuvalla matkalla, joten lajin tietoisuus ja tunnettuus kasvoi. Matka herätti suomalaisissa innostuksen lajia kohtaan. Jääkiekosta haluttiin tehdä menestyvä laji suomalaisille. Liiton johto kertoi vuoden 1952 jälkeisessä yhteenvedossaan tavoitteenaan olevan suomalaisen jääkiekon kokonaisvaltainen kehittäminen, johon kuuluu panostaminen maajoukkueeseen. (Mennander & Mennander 2003, 90–94.)

Suomalaisen jääkiekon voimahahmon Aarne Honkavaaran valmennuksellinen uudistus alkoi tuottaa 1950-luvun lopulla tulosta, kun Suomi saavutti ensimmäisen pisteriiston lajin suurmailta arvokisoissa pelaamalla 4 - 4 tasapelin Ruotsin kanssa Prahan MM-kisoissa 1959. Pelillinen kehitys sai rinnalleen taloudellisen kehityksen, kun marraskuussa 1959 jääkiekkoliitto hyväksyi mainostamista koskevat säännöt jääkiekossa. Lisääntyneiden resurssien myötä Tampereen Hakametsään rakennettiin vuonna 1965 ensimmäinen jäähalli. Samana vuonna Suomi järjesti maamme ensimmäiset MM-kotikisat. (Mennander & Mennander 2003, 118 - 129.) Oma lukunsa suomalaisen jääkiekon historiassa on Stig Wetzellin dopingkäryllä, joka oli ensimmäinen ja toistaiseksi ainoa suomalaisen jääkiekkoilun dopingtapaus. Wetzellin käry oli erikoisine käännteineen, joita käsiteltiin

paljon julkisuudessa, yksi lähtölaukaus ammattilaistumiselle. (Mennader & Mennander 2003, 218 – 239)

2.2 Ammattilaistuminen pohjana jääkiekon kehitykselle

Nykypäivän jääkiekko on kasvanut osaksi viihdeteollisuutta, jonka menestykseen vaikuttaa moni asia maalien ja syöttöjen lisäksi. Nykyään ihmiset tulevat katsomaan jääkiekkoa viihdyttäviin sisähalleihin, joissa heille tarjotaan koko illan spehtaakkeli oheistapahtumineen ja virvokkeineen. (Kivinen, Mesikämmen & Metsä - Tokila 2000, 64–65.) Nämä viihdyttävät sisähallit ovat olleet avainasemassa myös fanikulttuurin kehityksessä. Fanit ovat helposti järjesteltävissä yhteisiin katsomonosiin, jossa he pystyvät esittämään kannatuslauluja ja yhteistä pukeutumista.

Jääkiekko on kehityksessään ollut viimeisen viidenkymmenen vuoden aikana yliveraista muihin joukkuepeleihin nähden. Erityisesti se on muuttunut yleisöystävälliseksi. Voidaan sanoa, että jääkiekkoilussa on muuttunut kaikki muu paitsi nimi. Vielä 50 vuotta sitten jääkiekkoilijan prototyyppi oli ulkojäillä villapaita päällä tyylittelevä herrasmies, kun se nykyään on huippuunsa trimmattu ammattilainen. (Kivinen, ym. 2000.)

Ammattilaistuminen joukkueurheilussa tarkoittaa myös sitä, että lajin itsensä ulkopuolella olevat henkilöt, kuten seurajohtajat, alkavat tehdä rahaa itse lajilla. (Mennader & Mennander 2004, 84–85.)

Jääkiekosta on tullut 1990–2000-lukujen aikana kansan arvostama ammattilaislaji, jonka kääntöpuli on kuitenkin liigaseurojen heikko taloudellinen tilanne. Joka tapauksessa jääkiekkoseurojen ympärillä moni ihminen tekee ammatikseen työtä sen eteen, että yleisön kiinnostus lajia kohtaan kasvaisi. (Kivinen, ym. 2000, 70).

2.3 Maailmanmestaruus ja Suomi - Ruotsi asetelma

Suomen voitettua Tukholman MM-kisojen loppuottelussa Ruotsin sunnuntaina 7.5.1995 alkoi Suomessa ennennäkemätön kultajuhla, joka jatkui useita päiviä. Sadattuhannet ihmiset juhlivat Leijonien voittoa ympäri Suomea kaupunkien kaduilla. Mestaruus sai myös ennennäkemättömät mittasuhteet mediassa, leijonien ollessa iltapäivälehtien lööpeissä lähes jokaisena päivänä seuraavalla viikolla. (Virtapohja 1995, 6.)

Virtapohja tarkastelee median luomaa suomalaista urheilusankaruutta. Hänen mukaansa leijonien saavuttama maailmanmestaruus henkilöityi vahvasti päävalmentaja Curt Lindströmiin. Lindströmistä tehtiin koko kansan Curre, ainoa ruotsalainen, jota suomalainen urheilukansa rakastaa (Virtapohja 1995, 15.).

Virtapohja pohtii kirjassaan ” Den glider in ” Suomi–Ruotsi asetelmaa, ja sen vaikutusta mestaruuden arvostukselle. Hänen mukaansa mestaruus ei ollut pelkkä jääkiekon voitto, vaan koko Suomen kansan voitto. Jääkiekkoleijonat toimivat samalla tavalla kansallisen itsetunnon kohottajina kuin Hannes Kolehmainen 83 vuotta aikaisemmin vuoden 1912 Tukholman olympialaisissa. Myös lehdistö osasi vedota lukijaan. Lehdet kirjoittivat siitä, kuinka juhliessaan maailmanmestaruutta Suomen kansa purki samalla koko sen olemassaolon ajan olleita patoutumia naapurimaiden alistusta kohtaan. (Virtapohja 1995.)

Ensimmäisen maailmanmestaruuden jälkeen 1990-luvun puolivälissä jääkiekko kasvoi lajina harrastajamäärän lisäksi myös fanitoiminnan osalta. Ensimmäiset rekisteröidyt Fan Clubit tulivat osaksi SM-liigajoukkueiden kannatustoimintaa (Heinonen & Godenhjelm 2000, 11). Koska vuoden 1995 maailmanmestaruus oli merkittävä tekijä jääkiekkofaniudelle, on mielenkiintoista nähdä, minkälainen vaikutus on tuoreella kevään 2011 mestaruudella.

2.4 Jääkiekon vaiheet Jyväskylässä

Jääkiekko rantautui Jyväskylään ensimmäistä kertaa virallisesti vuonna 1947, jolloin 1923 perustettu JYP otti jääkiekon ohjelmaansa. Vauhdikkuutensa takia jääkiekko alkoi nopeasti saavuttaa pelaajien ja yleisön suosion ja ensimmäinen ottelukin pelattiin vuonna 1947, vastassa Kuopion Erä Veikot, joka otti niukan 2-3 voiton. JYP:n nousu kohti suomalaisen jääkiekon huippua oli hidas, mutta nousujohteinen. Jääkiekkoa pelattiin Jyväskylässä lähinnä maakuntatasolla vuoteen 1962, mutta seuraavana vuonna JYP onnistui varmistamaan nousun Suomensarjaan voittamalla kaksiosaisessa karsintaottelussa Lahden Reippaan. (Arvaja 1975.)

Suomensarjassa JYP lähti havittelemaan paikkaa SM-karsintoihin, mikä toteutui vuonna 1972, tosin sarjapaikka jäi haaveeksi, mutta jääkiekko oli mennyt hurjasti eteenpäin, mihin osaltaan vaikutti tekojääradan valmistuminen kaudelle 1970–71. JYP:stä tuli 70 – ja 80 – luvun alun vakituinen joukkue uusitun sarjajärjestelmän toiseksi korkeimmalla tasolla 1-diviioonassa. (Arvaja 1975.)

Seuran nousu maamme jääkiekon pääsarjaan tapahtui vuonna 1985, jolloin myös Jyväskylän Hippokselle rakennettiin kaupungin ensimmäinen jäähalli. Vuodesta -85 lähtien Jyp on kuulunut SM-liigan vakiojoukkueisiin. Menestystä seuralle on tullut kahden hopean ja kahden pronssin lisäksi vuonna 2009 saavutetun Suomen mestaruuden muodossa (sm-liiga.fi).

3 FANIUS JA PENKKIURHEILU

Faniuden oletetaan yleensä kuuluvan populaarikulttuurin ja urheilun maailmaan. Sana fani on lyhenne sanasta fanaatikko, mikä tarkoittaa intoilijaa. Intoilu kulttuurin harrastajien keskuudessa yhdistetään yleisesti musiikki- tai elokuvateollisuuteen sekä urheiluun. Itse asiassa jälkiteollisessa yhteiskunnassa, jossa nyt elämme, urheilu on muodostunut osaksi muuta populaarikulttuuria urheilun viihteellisyyden ja julkisuuden vuoksi. (Heinonen 2004.) Populaarikulttuurille on tyypillistä erilaisten alakulttuurien syntyminen, jota fanius edustaa urheilukulttuurissa. Faniutta tutkittaessa siihen on liitetty erilaisia kuvauksia ja vertauksia, joilla fanius yhdistetään uskontoon, rakkauteen ja ihailemansa yhteisön tai ihmisen samaistumiseen. Heinonen (2005, 29) määrittelee osuvasti fanius - käsitteen ristiriitaisuutta toteamalla faniuden olevan toisaalta pelkkää populaarikulttuurin elementistä pitämistä, mutta sen voi mieltää myös ihmisen omaa identiteettiä määrittäväksi tekijäksi.

Faniuden kanssa samankaltainen ilmiö on penkkiurheilu, joka voidaan nähdä tietynlaisena urheilun seuraamisen lievempänä muotona. Jos faniudesta voidaan puhua elämäntapana, on penkkiurheilu enemmänkin harrastus. Penkkiurheilu voidaan nähdä hieman vanhempana ilmiönä kuin fanius, jonka voidaan katsoa tulleen maahamme vasta 1990-luvulla. Penkkiurheilusta muodostui jo 50-luvulla varsin yleinen suuren yleisön suosima vapaa-ajan viettotapa (Heinilä 1959, 8).

3.1 Kuvailua faniudesta ja sen yhteydestä kulttuuriin

Faniutta voi kuvata monin erilaisin sanoin. Fanius voi saada ihmisen käyttäytymään tavoilla jotka eivät muuten vastaa hänen luonnettaan. Ranskalainen sosiologi Emile Durkheim (1980, 379 - 280) kuvaa nyky-yhteiskuntaa luovana käymistilana, joka yrittää korvata uskonnollisuuden tunteella, jonka he voivat kokea yhä uudestaan. Tällaisessa yhteiskunnassa faniudella on epäilemättä tilaa. Myös Bale (1991, 131) vertaa faniutta ja erityisesti jalkapalloa uskonnolliseen tapahtumaan, jossa pelaajat ovat pappeja lukemassa liturgiaa ja fanit yleisöä, joka kuuntelee esitystä. Heinonen kuvailee omaa faniuden

syntyprosessiaan englantilaiseen jalkapallojoukkue Evertoniin kirjassaan Jalkapallon lumo. Heinosen mukaan fanius aiheutti pikkuhiljaa orastavan pakkomielteen, joka konkretisoitui joukkueesta kertovien tekstien haalimiseen ja loppujen lopuksi pyhiinvaellusmatkaan Englantiin, Evertonin kotistadionille ”rakastettunsa luo”. (Heinonen 2005, 10–12.)

Grossberg (1995, 34) pohtii faniuden yhteyttä populaarikulttuuriin. Fanius yhdistetään usein pelkästään populaarikulttuuriin. Taiteen harrastajista ei puhuta faneina, niin kuin rock- tai urheilufaneista. Grossbergin mukaan fanit ovat historian saatossa leimattu alempiin yhteiskuntaluokkiin, sillä populaarikulttuuri on katsottu kuuluvan kansan alimpien yhteiskuntaluokkien viihteeksi. Toisaalta populaarikulttuuri voi muuntua korkeakulttuuriksi, kuten Englannin jalkapallokulttuurille on vuosien saatossa käynyt markkinatalouden siirtyessä suureksi osaksi urheilua. (Heinonen 2005 89 - 97)

Faneista on pitkään ollut voimassa käsitys, joka jakaa fanit suureen luokkaan, jossa ovat passiiviset kulttuurin kuluttajat ja tyyperykset sekä pienempään luokkaan jossa aktiiviset kulttuurin tuottajat käyttävät tekstejä ja muokkaavat niitä omiin tarkoituseriinsä sopiviksi. Grossberg yhdistää tärkeäksi osaksi faniuden ja fanin käsitettä niiden yhteydessä esiintyvään affektiin. Hän kuvaa affektia tunneulottuvuutena, jonka kautta fani pystyy suhtautumaan kulttuurisiin teksteihin sekä ymmärtämään toisen ihmisen kokemuksia ja mielihyviä, kuitenkin tietämättä faniuden kohteen todellisia tuntemuksia. (Grossberg 1995, 36–38, 40–41.) Faniuden aiheuttaessa voimakkaita tunnekuohuja ja tietynlaista riippuvuutta on aina vaarana, että esille tulee faniuteen liitetyt negatiiviset sivuilmiöt. Pahimpina esimerkkeinä ovat jalkapallo-otteluissa ja rock-konserteissa jalkoihin litistyneet fanit, sekä David Chapmanin surmatyön kaltaiset julkisuudenhakuiset teot, jossa Beatles-legendan John Lennon menehtyi.

3.2 Faniuden ilmeneminen ihmisen elämässä

Miten voidaan erottaa fani tavallisesta penkkiurheilijasta? Tietynlainen innostuneisuus erottaa fanin ja tavallisen populaarikulttuurin harrastajan toisistaan. Esimerkiksi tavallinen penkkiurheilija saattaa myös innostua urheilutapahtumasta, mutta fani osoittaa innostusta

myös itse urheilun ulkopuolisista asioista, jotka liittyvät tuotteeseen. Jenkins (1992, 209 - 213) kuvaa fanin käyttäytymistä kiinnostuksena käyttää urheiluun liittyviä tekstejä korostaakseen faniuttaan. Fani on myös uskollinen kannatettavansa edustamia symboleita ja värejä kohtaan, mikä heijastuu mm. pukeutumisessa. Vaikka faniudelle on vaikea löytää aukotonta kriteeristöä, jonka avulla ilmenemistä pystyttäisiin kuvailemaan erilaisten toimintatapojen kautta, voidaan fanius määritellä käyttäytymisnormien avulla. Fani seuraa tapahtumia uskollisesti kannatettavaansa ihailen, mutta toimintaa leimaa myös tietty vaatimustaso. Fani asettaa ihailun kohteelle odotuksia ja myös näyttää pettymyksen, jos odotukset eivät toteudu. (Hirsjärvi & Kovala 2007, 248.)

Fanit erottuvat massasta toiminnan avulla. Henkilöstä tulee fani silloin, kun hän rupeaa seuraamisen ohella haalimaan itselleen faniuden kohteeseen liittyvää oheismateriaalia. TV sarjojen fanit haalivat itselleen julisteita ja pukeutuvat TV-hahmojen tavoin (Nikunen 2005, 50). Urheilufaniudessa toiminta heijastuu yhteisöllisyytenä. Pyritään voittamaan vastustajan fanit kannattamisessa. Urheilussa onkin muodostunut termi ”ylimääräinen kenttäpelaaja”, jolla tarkoitetaan äänekkästä fanijoukkoa, joka käy omaa kilpailua vastustajan faneja vastaan (Heinonen & Godenhjelm 2000, 79). Värit ovat myös merkittävässä asemassa urheilufaniudessa. Englannissa väriä tunnustetaan jopa niin paljon, että jalkapallojoukkueen stadionin läheiset talot maalataan joukkueen väreihin. Myös iskulauseet kuten Evertonin ”once a blue - always a blue” ovat omiaan lisäämään värisymbolien merkitystä (Heinonen 2005, 120-123).

Faniudesta on tullut modernin ajan tapa ilmaista itseään. Urheiluyhteisöistä, jotka ovat osa faniuden ilmenemisympäristöistä, on tullut katsojille sosiaalinen alue, jossa tunteiden ilmaiseminen on hyväksyttävää. Myös Heinonen (1999, 8) näkee urheilun ja ns. penkkiurheilun sosiaalisesti hyväksyttävänä tunteiden ilmaisemiskeinona, jossa toiminta on kuitenkin kontrolloitua. Tämä ilmiö liittyy teollisuusyhteiskunnan sivilisoitumiseen, joka on ruokkinut mm. urheilun seuraamisen nousua jo aiemmin tekstissä mainittuun näennäisuskonnolliseen asemaan. (Dunning 1986, 221 – 222.)

Fanin perustuntomerkkeinä voidaan pitää uskollisuutta ja sokeaa rakkautta ihailemaansa kohtaan. Faniuteen kuuluu olennaisena osana kritiikitön suhtautuminen omaa toimintaa kohtaan. Faniutta voidaan sanoa patologiseksi poikkeavuudeksi, ja sitä edustaa stereotyyppiltään pakkomielteen ajama ihminen. (Heinonen 2005, 29.) Myös Hirsjärvi ja Kovala (2007, 247–248) korostavat faniuden subjektiivisuutta, joka aiheuttaa yhteiskunnallista paheksuntaa ja erottaa faniuden korkeakulttuurin hillitystä seuraamisesta. Tämä sokea suhtautuminen omaan ja kannatettavansa toimintaan tekeekin mielestäni faniudesta ja urheilun seuraamisesta mielenkiintoista.

3.3 Penkkiurheilu – miehistä vapaa-ajan viettoa

Urheilu ja erityisesti urheilun seuraaminen liitetään sosiologisen tutkimuksen yhteydessä vapaa-aikaan. Urheilu on tyypillinen vapaa-ajan harrastus teollisuusyhteiskunnassa, jossa fyysinen työ ja vapaa-aika ovat lisääntyneet (Heinilä 1959). Urheilun harrastuneisuus on lisännyt myös urheilun seuraamista, eli penkkiurheilua. Penkkiurheilusta on yleisesti muodostunut käsite, jonka mukaan se on passivoivaa laiskottelua ja ajanvietettä, jossa odotetaan jännittävien asioiden tapahtumista (Zillman, Bryant & Sapolsky 1979, 303). Urheilun seuraaminen voidaan nähdä toki monipuolisempana asiana ja urheilun seuraajat jaotella heidän aktiivisuutensa perusteella. Heinilän (1974, 177) mukaan aktiivisimmat fanit seuraavat joukkuettaan ulkomaille asti, passiivisimpien tyytyessä suurkilpailujen seuraamiseen kotisohvalta. Penkkiurheilua on Suomessa tulkittu väärin, sillä se leimataan kansanvalistuksen näkökulmasta passiiviseksi urheilun fyysisen aktiivisuuden takia. Aktiivinen oopperan harrastaja käy säännöllisesti kuuntelemassa oopperalaulajien aarioita. Hänestä ei puhuta passiivisena oopperan harrastajana, vaikka hän itse osallistuu oopperatapahtuman merkityksen tuottamiseen vähemmän kuin kentän laidalla oleva penkkiurheilija. (Heinonen 2004, 233 – 234.)

Urheilun seuraaminen on ollut miesten leikkikenttä, joissa naisilla ei juuri ole ollut sijaa. Tämän vahvistaa myös gallupkysely, jonka mukaan miesten penkkiurheilu on neljä kertaa yleisempää kuin naisten (Heinilä 1986, 14). Urheilun seuraaminen on perinteisesti luonteeltaan maskuliinista ja sen tutkiminen on miesvoittoista (Dunning 1986, 267 - 268),

joskin nykyään naistutkimus urheilun saralla on yleistynyt. Myös Heinonen ja Godenhjelm (2000, 69 - 73) viittaavat urheiluyhteisöjen miesvoittoisuuteen. He kuvailevat urheiluyhteisöjä "miehisen vapauden valtakuntina". Tähän valtakuntaan kuuluu olennaisena osana alkoholi, joka suomalaisen urheiluyhteisön ja alkoholikulttuurin tutkimuksessa koettiin miesten näkökulmasta urheilutapahtumaa viihdyttävänä asiana. Alkoholin anniskelua urheilutapahtumissa on perusteltu "omien eväiden" vähenemisellä urheilukatsomoissa. Mielestäni tämä on hyvin kaksipiippuinen juttu, sillä virvokkeet ja oheistuotteiden myynti kuuluu olennaisena osana huippu-urheilun rahoitusyhtälöön. Toisaalta minkälaista mainosta humalassa huutelevat katsojat ovat lapsille ja nuorille?

Urheilun seuraamisen on katsottu vetoavan kansan syviin riveihin koska se on helppoa, eikä se vaadi juuri minkäänlaisia kulttuurisia taitoja tai kompetensseja. Toisin kun korkeakulttuurin ymmärtäminen, urheilun ymmärtäminen ei vaadi taiteellista silmää. On vain voittoja, tappioita, nopeampia ja voimakkaampia. Tästä onkin muodostunut jonkinlainen universaali kieli, jota kaikki ymmärtävät. (Heinonen 2005, 23.) Urheilua on pyritty yhdistämään värittyneisiin arvoihin, kuten isänmaallisuuteen, luokkataisteluun, rodunjalostukseen ja kasvatukseen (Itkonen 1996, 418). Urheilu onkin omiaan herättämään tunteita ja kiinnostusta muun muassa sen takia, että siihen on helppo yhdistää mielikuvia esimerkiksi rintamalla taistelevista sotilaista.

4 ERILAISET URHEILUYLEISÖT JA JÄÄKIEKKOFANIUS SUOMESSA

Suomalaisessa yhteiskunnassa kansa on ollut urheilun taustalla jo vuosikymmeniä. SVUL:n vuosikirjassa 1965 todetaan kansan janoavan menestystä ja Maamme – laulun kajahduksia maksoi mitä maksoi (Heinilä 1974, 176). Vaikka suomalaiset ovat löytäneet tiensä urheilukatsomoihin jo vuosia, on suomalainen fanitoiminta hyvin nuorta. Suomessa järjestäytynyt fanitoiminta alkoi vasta 1990-luvun puolenvälin jälkeen, jolloin perustettiin jääkiekon SM-liigafanit ry, jonka jälkeen tulivat ensimmäiset Fan Clubit jalkapallo- ja jääkiekkjoukkueille (Heinonen & Godenhjelm 2000, 11). Faneja ja fanaatikkoja on toki ollut ennemminkin, mutta erityisesti joukkueurheilun voimistuminen suomalaisessa nykykulttuurissa on saanut seurat ja liitot kiinnittämään faneihin huomiota (Heinilä 2000, 295).

Urheilu on ollut iso osa suomalaisten elämää läpi itsenäisyyden. Nykyään urheilusta on kasvanut kilpatasolla huippu-urheilua sekä edustusurheilua, jolla tarkoitetaan joko oman maakunnan, seuran tai maan edustamista urheilemalla. Huippu-urheilu on piirtänyt maamme maailmankartalle urheilusankareiden, kuten Hannes Kolehmainen ja Paavo Nurmen avulla, mutta huippu-urheilun myötä on syntynyt myös penkkiurheilu ja erilaiset urheiluyleisöt. Heinilä (1974, 176) toteaa huippu-urheilussa olevan kuluttajien markkinat, joilla yleisö ja huippu-urheilu elävät symbioosissa. Siellä missä on yleisöä, on myös huippu-urheilua ja päinvastoin. Urheilun ollessa Suomessa erittäin suosittu harrastus sen seuraaminen on myös suosittua. Urheilussa on helppo myötäelää sivusta seuraamalla, kun ymmärtää urheilun luonteen. (Heinilä 1959, 8.)

Jalkapallolegenda Aulis Rytönen pääsi lähelle suomalaisen urheiluyleisön ydintä kuvaillessaan suomalaista urheiluyleisöä Suomen maajoukkueen jalkapallo-ottelun yhteydessä tehdyssä televisiohaastattelussa. Rytönen vertasi suomalaisia ja englantilaisia jalkapallofaneja toteamalla: ”Suomalainen tulee jalkapallopeleihin katsomaan ensisijaisesti oman joukkueen voittoa, kun taas englantilainen tulee katsomaan jalkapalloa, se kuuluu heidän kulttuuriinsa.” Suomalaista urheilufanikulttuuria on tutkittu hyvin vähän, mutta

oletettavasti fanikulttuurin syntyminen Suomen kaltaiseen pieneen maahan vaatii menestystä. Menestyksen jälkeen Suomessa on usein koettu ns. urheiluhuumaa, josta voi pidemmällä aikavälillä kehittyä myös fanikulttuuria. Fanius vaatii syntyäkseen toki muutakin kuin menestystä. Urheilun seuraamisesta ei pelkästään tee mielenkiintoista seuraamisen helppous, vaan mielenkiinto lisääntyy sitä enemmän, mitä paremmin on sisällä lajista. Lajin suuri harrastajamäärä vaikuttaa siis positiivisesti myös lajin seuraamisen suosioon (Heinonen 2004, 238).

4.1 Suomalaisen fani- ja yleisökulttuurin sekä urheilusankaruuden esiintyminen

Suomi lakkasi olemasta urheilun suurvalta toisen maailmansodan jälkeen. Tämän jälkeen ovat suomalaiset urheilujohtajat toivoneet, että se suomalaisten usko jolla kansallinen identiteetti urheilun avulla luotiin, palautuisi urheiluun. Vuonna 1995 Suomen voittaessa ensimmäisen jääkiekon maailmanmestaruuden kansa uskoi taas urheiluun, ja sen jälkeisessä voitonhuumassa saatiin kerättyä mm. 300 miljoonaa markkaa suomalaisen jääkiekon uuden lippulaivan, Hartwall Areenan rakentamiseen (Virtapohja 1998, 13 – 15.).

Menestys synnyttää kiistatta sankaruutta, hurmosta ja myös faniutta. Suomessa niin sanottu ”fanittaminen” on aikojen saatossa usein kohdistettu yksilölajien urheilijoihin joukkuelajien heikon menestyksen takia, poikkeuksena jääkiekko. Suomessa fanikulttuuri on ollut melko vähäistä, mutta sitäkin enemmän suomalainen urheilu on luonut sankaritarinoita. Suomalaiset sankarit tekevät sankaritekoja, heistä jää jälkeen tarinoita, he ovat vaatimattomia ja suoraselkäisiä. Nämä sankarit saavat yleisön elämään voimakkaita kokemuksia. Suomalaisen sankaruuden prototyyppi oli Paavo Nurmi, jossa kulminoitui pelkäämättömyys niin raskasta työtä kuin ulkomaalaisia vastustajiakin kohtaan (Virtapohja 1998, 18 – 23.). Nurmi olikin Hannes Kolehmainen kanssa ensimmäisiä suomalaisia urheilusankareita, jotka synnyttivät suomalaista urheilusankaruuden myyttiä.

Suomalaisen fanikulttuurin erityispiirteinä ovat maakunnat ja niissä tapahtuva erikoistuminen johonkin tiettyyn joukkueeseen tai lajiin. Toki kaikkia paikkakuntalaisia, jotka seuraavat lajia ei voida laskea faneiksi, mutta fanikulttuuri on silti nähtävissä yleisön

seasta. Urheilun seuraamiseen paikan päältä on leimattu kaupunkimaiseen elämänmuotoon, mitä kuitenkaan Suomessa tehdyt tutkimustulokset eivät täysin tue. Ei ole olemassa yhtä isoa urheiluyleisöä, vaan seurattava urheilulaji valitaan oman mielenkiinnon ja aikaisempien kokemusten perusteella (Heinonen & Godenhjelm 2000, 97). Näin ollen voidaan päätellä, että paikkakunnalla oleva voimakas lajikulttuuri ruokkii myös fani- ja yleisökulttuuria. Vimpeli, Valkeakoski ja Äänekoski liitetään voimakkaasti pesäpalloon, jalkapalloon ja koripalloon. Äänekoskella olevaa kovaa koripalloyleisökulttuuria kuvaa vuoden 1984 ykkösdivisioonan play-off ottelu, jota seurasi paikan päältä 1209 henkeä, kun samaan aikaan Jyväskylässä käydyssä vastaavassa ottelussa yleisöä oli 131 henkeä (Heinilä 1986, 6).

Oma lukunsa urheilun seuraamisen vaikuttimena voi olla urheiluviedonlyönti ja taloudellisen edun tavoittelu (Wann, Schrader & Wilson 1999, 15). Myös Heinonen (2005, 10 – 11) kuvaa omaa jalkapallon seuraamisen aloittamistaan vedonlyönnin kautta. Seuraamisen muuttuessa faniudeksi vedonlyönti siirtyi pienempään rooliin, koska tunteiden yhdistäminen vedonlyöntiin ei ollut voitollista. Veikkaaminen omaa suosikkijoukkuetta vastaan tuntui joukkueen pettämiseltä.

4.2 Media ja urheilun huumaa

Urheilu herättää tunteita. Urheilu on luonteeltaan sellaista, että se houkuttelee ihmisen valitsemaan puolen. Puoli valitaan yleensä, joko aiemman henkilökohtaisen suhteen tai median antaman kuvan perusteella. Urheilun seuraaminen saa ihmisen muokkaamaan käsityksiä omasta itsestään, sillä se tarjoaa voimakkaita onnistumisen ja epäonnistumisen tunteita. (Virtapohja 1998, 58.) Mielestäni juuri ison ihmisjoukon samankaltainen oman itsensä muokkaaminen suosikkijoukkueen mukaiseksi luo urheilun huumaa. Voiton hetkellä kaikki ovat yhtä.

Suomessa on eletty eri lajien menestyksen jälkeistä urheiluhumaa läpi vuosikymmenten. Veikko Hakulisen sinetöimä viestikulta Squaw Valleyn olympialaisissa 1960 sai Helsingin Sanomat hehkuttamaan koko kansan kultaa, joka paransi myös suomalaiset valloillaan

olevasta influenssasta. Selittäjänä Hakulisen uroteolle oli mystinen suomalainen sisu (Virtapohja 1998, 167–168.). Myös jääkiekko on aiheuttanut maassamme vahvoja tunnelatauksia isoissa joukoissa ja näin ollen synnyttänyt jääkiekkohuumaa. Erityisesti 1995 vuoden MM-juhlien jälkeen kansa on täyttänyt katuja juhliessa oman joukkueen menestystä. Tästä esimerkkinä toimii Porin Ässien eteneminen aina finaaleihin asti keväällä 2006, ja sen aiheuttama kansan huuma koko Porissa (Bovellan 2007, 5.). Urheilu-uutiset viestittivät lähetyksissään, kuinka iso joukko porilaisia kulki kaduilla hiukset värjättyinä puna-mustiksi. Medialla onkin suuri rooli nyky-yhteiskunnassa urheiluhuuman synnyttäjänä. Voittaneista sankareista otetaan kaikki irti, niin kuin nähtiin Leijonien maailmanmestaruusjuhlien yhteydessä keväällä 2011.

4.3 Suomalainen fanikulttuuri – lapsenkengissä

Suomessa fanikulttuuri ei ole kovin laaja. Pääsääntöisesti kesällä seurataan jalkapalloa ja talvella jääkiekkoa (Heinonen & Godenhjelm 2000, 97). Suomessa ei kiinnitetä huomiota kannattajakulttuureiden tutkimiseen, mikä olisi hyvinkin järkevää, jotta ymmärrettäisiin katsomokäyttäytymiseen ja faniuteen liittyvät ilmiöt, kuten huliganismi. Nämä ilmiöt leviävät kulttuurista toiseen tiedotusvälineiden, internetin ja kansainvälisten otteluiden kautta. Kannattajakulttuurit jaetaan karkeasti kahteen tyyliin: huliganistiseen ja karnevalistiseen. Molemmat tyylit näkyvät vahvana yhteisöllisyytenä ja riehakkaana käyttäytymisenä, tosin karnevalistinen kannattajakulttuuri on täysin väkivallatonta. (Heinonen 2004, 243 - 244.)

Suomalaisessa mediassa yksittäisen urheilufanin huonosta käyttäytymisestä urheilutapahtumien aikana saatetaan puhua katsomohuliganismina, vaikka termi itse asiassa tarkoittaa järjestäytyntä väkivaltaa. Asia johtuu siitä, että faniuden ilmiöitä ei ymmärretä. Suomalaiset fanit eivät välttämättä käytä itsestään termiä fani, koska sille on huliganismin myötä tullut negatiivinen konnotaatio. (Bovellan 2007, 41) Toisaalta hyvä asia suomalaisessa fanikulttuurissa on huliganismin puute. Suomessa järjestetään vähän katsomot täyteen vetäviä urheilutapahtumia, joissa järjestyshäiriöiden riski on suurempi. Osaltaan tämä aiheuttaa myös urheiluyleisöjen tutkimuksen vähyyttä, sillä järjestyshäiriöt

eivät ole Suomessa ongelma (Heinonen & Godenhjelm 2000, 8.). Tämäkin trendi on tosin 2000-luvun edetessä muuttunut sillä tapauksia, joissa hävinneen joukkueen fanit ovat mukiloineet voittajajoukkueen faneja, on tullut esille.

Suomalaisen fanikulttuurin ohuudesta kertoo suomalaisten fanien samaistuminen ulkomaiseen urheiluun. Tämä pätee erityisesti jalkapallossa, jota seurataan Suomessa paljon, mutta kansallisen liigan arvostus ja maajoukkueen menestys on ollut heikkoa. Suomalaisia jalkapallofaneja kuvaa termi kaksoiskannattaja, jotka kannattavat Suomen maajoukkueen ohella ulkomaista, usein Englantilaista seurajoukkuetta, jonka hän on valinnut esimerkiksi mediasta saadun kuvan perusteella. Heinosen haastatteleuille suomalaisille Everton-faneille suomalainen liigajalkapallo ei merkinnyt juuri mitään. (Heinonen 2005, 71–75.)

4.4 Suomalainen jääkiekkofanius

Joka kevät tuhannet suomalaiset pääsevät tavallisesta urheilun seuraamisesta mukaan faniuden ytimeen, kun Leijonat taistelevat jääkiekon maailmanmestaruudesta. Tässä tunneimpulssien valtameressä tavallinen ihminen pystyy ymmärtämään, mistä faniudessa on kysymys. Ei sitä tarvitse ihmetellä, se on kuin toivoisi koko sydäimestään Suomelle voittoa Ruotsista. Jääkiekkofanius on Suomessa siinä mielessä erikoista, että maajoukkue tuntuisi olevan monelle se ykkösjuttu toisin kuin Englannissa, jossa seurajoukkue tulee aina ennen maajoukkuetta. (Heinonen 2005, 71) Toisaalta voidaanko näitä tuhansia suomalaisia, jotka fanittavat vain maajoukkuetta, laskea faneiksi? Suomalaisiksi jääkiekkofaneiksi voidaan laskea ainakin Bovellanin tutkimat Hämeenlinnan Pallokerhon (HPK) fanit, joille kotiseururan kannattaminen on itsestäänselvyys. (Bovellan 2007, 33)

Bovellanin (2007, 29-32) haastatteleuille HPK:n faneille oli yhteistä urheilun laaja-alainen seuraaminen. He siis seuraavat muutakin urheilua, mutta HPK oli heille seurana tärkein kannatuksen kohde. Eräskin fani piti jalkapalloa mielenkiintoisempänä pelinä, mutta ei ollut löytänyt Suomesta itselleen HPK:n veroista seuraa. Heille ei jääkiekon seuraamisessa ollut tärkeintä pelkästään seura, sillä itse peli tarjosi myös heille intensiivisyyden ja

esteettisten hienouksien ansiosta ainutlaatuisia kokemuksia. Fanien mielestä kiekon kanssa tehdyt hienot esteettiset suoritukset ovat sellaisia jääkiekkohienouksia, joita ymmärtää vasta kun on sisällä itse lajissa.

Suomalaisille jääkiekkofaneille tärkein tekijä jonkun tietyn seuran kannattajaksi tulemisessa näyttäisi olevan kotipaikkakunta. Myös perheellä, työyhteisöllä ja kaveripiirillä on merkitystä, mutta kotijoukkueen kannattaminen nähdään luonnollisena ja tärkeimpänä asiana faniksi tulemisessa. Verrattuna englantilaiseen jalkapallofaniin, joka syntyy jonkun tietyn seuran faniksi, (Heinonen 2005, 58) on suomalainen jääkiekkofani erilainen. Tämä päti ainakin HPK:n faneissa, joista osasta oli tullut faneja vasta paikkakunnalle muuton jälkeen. HPK kuuluu SM-liigan pieniin seuroihin, joilla ei ole mittavia taloudellisia resursseja käytettävissä. Tätä seikkaa fanit arvostivat yhdessä seurassa vallitsevan talkoohengen kanssa. (Bovellan 2007, 35–37.) Pienten kaupunkien jääkiekkoseurat Suomessa luovat imagoaan juuri yhteisöllisyydellä ja taistelulla isompia ja rikkaampia vastaan.

Suomalainen jääkiekkofani on sikäli samanlainen kuin kuka tahansa fani, että hän hankkii tietoa suosikkijoukkueesta eri medioiden kautta. Mediaan suhtaudutaan kriittisesti, erityisesti kun on kyseessä oma joukkue. Fanius näkyy ihmisen jokapäiväisessä elämässä, ei pelkästään pelipäivinä. Bovellanin haastattelemat HPK-fanit käyttivät eri medioita etsiessään tekstejä omasta joukkueestaan. Nykyaikana suomalaisille jääkiekkofaneille on muodostunut erityisesti internetin keskustelupalstojen kautta mahdollisuus keskustella keskenään pelaajista ja peleistä. Tästä seikasta on muodostunut tärkeä osa faniutta. Internet ei kuitenkaan ole syrjäyttänyt täysin vanhempia medioita. HPK-fanit seurasivat jääkiekkoa television, radion ja lehtien välityksellä. Erityisesti HPK:sta he saivat tietoa Ritari-lehdestä, joka on fanclubin oma lehti. (Bovellan 2007, 44–50.)

Jääkiekkofanin arkeen kuuluu pukeutuminen joukkueen tunnuksin varustettuihin vaatteisiin. Näillä toimenpiteillä fanit haluavat erottautua tavallisista katsojista ja osoittaa kuuluvansa samaan porukkaan. Pukeutuminen HPK-faneilla keskittyi lähinnä peleissä päällä olevaan pelipaitaan, mutta myös päivittäin saatettiin käyttää sukia, hattuja ja fleece-takkeja joissa

oli painettuna seuran logo. Pelipaitaa pidettiin liian huomiota herättävänä vaatteena pelien ulkopuolella. Pukeutumisen ohella joukkueen oheismateriaalin keräily liittyy faniuteen. Usealle HPK:n faneista joukkueen jokavuotuisen fanijuliste oli keräilyn kohde, jota säilytettiin kodin seinällä. (Bovellan 2007, 51–54.) Keräily liittyy Kovalan (2003, 196) mukaan faniudelle ominaiseen toistoon, jonka avulla faniuden tunne voidaan kokea yhä uudestaan.

Suomalaiselle jääkiekkofanille tärkein ilmenemisen piirre on eittämättä itse peli. Peleissä tunnustetaan joukkueen väriä, minkä saattaa huomata mennessään katsomaan mille tahansa liigapaikkakunnalle peliä. Fani ei tarvitse olla peleissä yksin, sillä tuttuja kannattajia löytyy aina katsomosta. Peleihin mennään yleensä hyvissä ajoin valmistautumaan ja unohtamaan muut murheet. Eläytyminen ja vastustajan kannattajien kanssa kilpailu on myös tyypillistä suomalaisille jääkiekkofaneille. (Bovellan 2007, 55-57.) Kevät on suomalaisen jääkiekkofanin riemua ja tuskaa. Mestaruuden voittaminen on pelaajien lisäksi myös monelle fanille elämän kohokohta. Toisaalta rantapallot siivittävät kesälomalle pelaajien lisäksi myös fanit.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimustehtävä

Tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella jääkiekon SM-liigassa pelaavan jyvaskyläläisen Jyp:n faneja. Tarkoitus on selvittää, minkälaista on jääkiekkofanin arki eli millä tavalla fanius vaikuttaa ihmisen elämää. Oleellista on myös saada tietoa siitä, kuinka ajaudutaan faniuteen ja mitkä tekijät saavat ihmisen kiinnostumaan jääkiekkjoukkueesta siinä määrin, että siirrytään tavallisesta urheilun seuraajasta faniksi. Faniuden erottaminen penkkiurheilusta on tämän tutkimuksen kannalta tärkeää, koska tarkoitus on nostaa esiin faniuden erityispiirre, aktiivinen fanikulttuurin tuottaminen.

Lähdin hahmottelemaan tutkimustehtävää faniudesta tehtyjen määritelmien pohjalta, joista useimmat asettavat faniuden jatkumolle, jonka toisessa päässä ovat tavalliset katsojat, ja toisessa aktiiviset kulttuurin tuottajat, siis fanit. Halusin rakentaa tutkimusongelmat, ja niitä purkavan teemahaastattelun Tulloch ja Jenkinsin (1995, 23.) määrittelyn pohjalle, jonka mukaan fanit ovat aktiivisia faniyhteisön jäseniä, jotka seuraavat tarkasti fanikentässä tapahtuvia asioita ja määrittelevät myös osan minuuttaan faniuden avulla.

Tutkimusongelmat tarkentuivat faniudesta tehtyyn kirjallisuuteen paneutuessani, ja muokkautuivat lopulta neljäksi tutkimuskysymykseksi. Tarkastelen faniuden olemusta seuraavien tutkimuskysymysten pohjalta.

1. Minkälaiset taustatekijät vaikuttivat faniksi tulemiseen?
2. Miten fanius ilmenee?
  - 2.1. Faniuden ilmeneminen otteluissa
  - 2.2. Fanius arjessa
3. Mikä erottaa fanin tavallisesta jääkiekon seuraajasta?
4. Minkälaisia merkityksiä Jyp-fanit antavat faniudelle?

5.2 Tutkimusote

Tämän tutkimuksen ote on laadullinen. Tutkimuksen tarkoituksena ei ole saada tilastollisesti yleistettäviä johtopäätöksiä, vaan kuvailla ja ymmärtää faniuteen liittyviä tapoja ja tuntemuksia. Tämän vuoksi tutkimuksessa keskitytään pieneen määrään tapauksia. (Eskola & Suoranta 1998, 18, 26, 61.) Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että tutkimusprosessi on avoin ja joustava. Tässä tutkimuksessa prosessin joustavuus on näkynyt siinä, että tutkimusongelmat eivät ole olleet yksiselitteisen selkeitä alusta lähtien. Tutkimusongelmat täsmentyvät koko ajan tutkijan ymmärryksen kasvaessa ja palasten lokshtaessa paikoilleen. Laadullisen tutkimuksen prosessia voidaan kuvailla jatkuvaksi päätöksien teoksi ja ongelmien ratkaisuksi. (Kiviniemi 2007.)

Tutkimuksen lähtökohta on fenomenologinen, mikä tarkoittaa sitä, että tutkitaan ihmisten kokemusmaailmaa ja sen suhdetta omaan elämäntodellisuuteen (Laine 2007). Tässä tutkimuksessa fanien kokemusmaailman suhde elämäntodellisuuteen näyttäytyy lähinnä fanien suhteena kannatettavaan joukkueeseen, muihin faneihin ja pelien ulkopuolella tapahtuvaan aktiiviseen fanitoimintaan.

Fenomenologisen tutkimusotteen mukaan kaikki ihmiselle näyttäytyvät asiat merkitsevät jotain. Yksi tutkimuksen tavoitteista onkin selvittää se, minkälaisia merkityksiä fanit antavat edessään näyttäytyville asioille. Merkitysten avulla voimmekin ymmärtää fanien toimintaa paremmin (Laine 2007). Fanit antavat varmasti erilaisia merkityksiä maailmassa näyttäytyville asioille kuin tavalliset urheilun seuraajat. Pysin tutkimuksessa ymmärtämään fanien merkitysmaailmaa kulttuurin tuottamisen näkökulmasta. Oleellista ei ole löytää universaaleja yleistyksiä, vaan tutkia löytyykö Jyp:n fanikulttuurista jotain uniikkia aspektia, joka ei näyttäydy muussa suomalaisessa fanikulttuurissa. Fanit ovat kuitenkin joukko ihmisiä, jotka liikkuvat paljon samassa ympäristössä ja jakavat samoja kiinnostuksen kohteita, joten voidaan olettaa, että tutkimuksessa tulee ilmi myös faniuteen liittyviä yleistyksiä ja ennakkokäsityksiä.

Fenomenologisen lähestymistavan mukaan on mahdollista, että yksilöt tekevät erilaisia tulkintoja tapahtumista ja kokemuksista (Bogdan & Biklen 1998, 23). Koska tulkinnat ovat tarpeellisia fenomenologisessa tutkimuksessa, tarvitaan hermeneuttista ulottuvuutta. Hermeneuttisen otteen avulla pyritään fanien merkitysten ymmärrykseen ja tulkintaan. Hermeneuttinen ote on tarpeellinen, koska merkityksiä voidaan lähestyä ainoastaan ymmärtämällä ja tulkitsemalla. (Laine 2007.)

5.3 Esiymmärryksen ja hermeneuttinen kehä

Sekä hermeneuttisella että fenomenologisella tutkimuksella on kaksitasoinen rakenne. Ensimmäisen tason muodostaa tutkijan jo siihen asti eletty elämä ja kokemukset tutkittavasta aiheesta. Tutkijalla on aina jonkinlainen esiymmärrys tutkittavasta aiheesta, jonka avulla hän käy vuoropuhelua toisen tason kanssa. Toisen tason ytimessä on itse tutkimus, jossa merkitysten ymmärtämiseksi tarvitaan esiymmärrystä, joka on usein muotoutunut siitä, että elämme samanlaisessa kulttuurisessa maailmassa tutkimiemme henkilöiden tai ilmiöiden kanssa. Hermeneuttisen otteen tulisi kulkea läpi koko tutkimuksen ajan siten, että tutkijan esiymmärrys aiheesta pysyy koko ajan taustalla, mutta hänen ymmärryksensä tutkittavasta aiheesta lisääntyy hänen tutustuessaan kirjallisuuteen ja tutkimusaineistoon. Tavoitteena on tehdä tunnetusta asiasta tietoista ja ymmärrettävää. (Laine 2007.) Hermeneuttinen ote tarkoittaa, että tutkija ei voi koskaan täysin irtautua ennakkokäsityksistään. Itse koin oman esiymmärryksen tutkijana juuri hermeneuttisena, sillä ennakkokäsitykset ja esiymmärrys ovat muokanneet tutkimukseni valintoja ja aineiston keruuta tiettyyn suuntaan (Eskola & Suoranta 1998, 19–20).

Laineen (2007) mukaan jokaisessa tutkimuksen vaiheessa tutkijaa tulee vastaan hermeneuttisen kehän ongelma. Tutkijan tulee koko ajan tehdä tulkintoja siitä, miten hänen tutkimansa aihe hänelle näyttäytyy. Kirjallisuuteen tutustuminen, tutkimuskysymysten asettaminen ja aineistoon tutustuminen ovat vaiheita, joiden jälkeen tutkijan on aina tehtävä uusi kriittinen tulkinta aiheesta. Näin menetellen tulkinnoista voidaan saada esiin asioita, jotka aiemmin ovat jääneet huomaamatta tai näyttäneet epäolennaisilta. Seuraavassa

kuvaan omaa hermeneuttista kehääni ja sitä, kuinka lapsuuden ajan käsitykset ovat vaikuttaneet esiymmärrykseeni faniudesta.

Henkilökohtainen suhteeni jääkiekkofaniuteen on siinä mielessä ristiriitainen, että en ole koskaan tuntenut olevani fani. Olen kuitenkin saanut jääkiekon seuraamisesta runsaasti samankaltaisia tuntemuksia, joita kuvittelen faniinkin saavan vastaavissa tilanteissa. Ensimmäiset muistikuvani faneista on vuodelta 1995, kun Suomi voitti historiallisen maailmanmestaruuden. Muistan ihmetelleeni sitä, kuinka kaikki ihmiset näyttivät TV:n välityksellä olevan enemmän tai vähemmän sekavassa tilassa. Kadut olivat täynnä ihmisiä ja he tekivät mitä typerimpiä temppuja. Jotkut hyppivät suihkulähteisiin ja osa miehistä oli pukeutuneena naisten vaatteisiin. Myöhemminkin, kun joku joukkue voitti jonkun mestaruuden, näytettiin TV:ssä taas samankaltaista juhlimista ja toikkarointia.

Lapsuuden ajan ennakkokäsityksiäni muokkasi hyvin vahvasti media, koska eihän faneja ikinä muuten näytetty, ellei kyseessä ollut voiton juhlat tai joku rähinä katsomossa. Minulla oli lapsena samanlainen kuva jääkiekkofaneista kuin monilla suomalaisilla on tällä hetkelläkin. Fanit ovat humalassa ja tappelevat silloin tällöin. Myöhemmin, kun rupesin itse seuraamaan enemmän SM-liigapelejä paikan päältä, opin tajuamaan, että fanit rajoittuivat pienempään joukkoon ihmisiä kuin olin aiemmin urheilu-uutisten välityksellä oppinut luulemaan. Käsitykseeni faneista kuitenkin liittyi oletus, että iso osa heistä on humalassa ja he huutelevat törkeyksiä vastustajan pelaajille ja tuomareille. Oli helppo tehdä yleistyksiä yksittäisten tapausten perusteella, jotka nousivat esiin isosta massasta.

Esiymmärrykseni faniudesta perustuu täysin arkitietoon ja omaan kokemusmaailmaani. Suomalaisessa yhteiskunnassa tunteiden näyttämistä julkisesti pidetään erikoisena ja jopa paheksuttavana. Tämä on varmasti yksi syy, miksi minulle oli muodostunut käsitys siitä, että faniuteen liittyy tietynlainen negatiivinen konnotaatio. Tämä käsitys ohjasi tutkimustani siihen suuntaan, että halusin selvittää liittyykö fanien arkielämään sosiaalisen kanssakäymisen puutetta tai ovatko fanit pääsääntöisesti alemman koulutuksen saaneita.

Kirjallisuuskatsaus oli minulle tutkijana tietynlainen perehdyttämiskappale faniudesta. Kirjallisuuskatsausta tehdessä ymmärrys fanien näkymättömästä toiminnasta kasvoi. Opin näkemään fanit osana jääkiekkokulttuuria ja ennen kaikkea aktiivisina kulttuurin luojina. Empiirinen osa tutkimusta on tuottanut minulle tutkijana näkemyksen siitä, kuinka fanien asioille antamia merkityksiä voidaan ymmärtää. Kun luin keväällä 2009 Jyp-fanin kuvailua sanomalehti Keski-suomalaisen jutusta siitä, miltä Jyp:n suomen mestaruuden voittaminen hänestä tuntui, oli vastaus: ”se oli elämäni hienoin hetki”.

Tutkimuksen empiiristä osaa tehdessä olen tutustunut kirjallisuuteen, viettänyt aikaa Jyp-fanien kanssa ja haastatellut osaa heistä. Sinä aikana olen oppinut ymmärtämään, että fanitus ja siihen liittyvät asiat ovat vahva osa fanien omaa identiteettiä. He osaltaan elävät elämäänsä Jyp:n kautta ja joukkueen voitot ja tappiot tuntuvat faneille myös henkilökohtaisina voittoina ja tappioina. Tutkijana olen ymmärtänyt, että fanit antavat jääkiekon Suomen mestaruudelle samankaltaisen merkityksen kuin pelaajatkin ja kokevat sen elämän hienoimpana hetkenä.

Hermeneutiikka ei Varton (1992, 59) mukaan tähtää toisen täydelliseen ymmärtämiseen, joten en odottanutkaan pääseväni täysin samalle aaltopituudelle fanien kanssa. Kehäliikkeen tavoitteena onkin löytää kaikista uskottavin tulkinta siitä, mitä tutkittava on tarkoittanut (Laine 2007).

5.4 Teemahaastattelun suunnittelu ja toteutus

Fenomenologinen ja hermeneuttinen tutkimusote jättää aina mahdollisuuden tutkijan omalle soveltamiselle, tutkijan oman esiymmärryksen kulkiessa mukana läpi tutkimuksen. Tämä tarkoittaa tutkijan mahdollisuutta päättää millä tavalla hän saa tutkittavan kokemusmaailman vangittua mahdollisimman hyvin ja sisällytettyä sen tutkimukseen. (Laine 2007.)

Kiviniemen (2001) mukaan puolistrukturoiduista haastatteluista teemahaastattelu on eräs laadullisen tutkimuksen tyypillisimmistä aineistonkeruumenetelmistä ja sen tarkoituksena

on päästä lähelle tutkittavien kokemusmaailmaa. Kysymysten rakenne ei johdattele haastateltavaa johonkin tiettyyn suuntaan. Näin ollen haastateltava pääsee osallistumaan tutkimuksen tekoon kuvailemalla ilmiötä omin sanoin (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2007, 205-207). Puolistrukturoitu teemahaastattelu sopii hyvin tämän fenomenologis-hermeneuttisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi, sillä tutkija joutuu käyttämään omaa soveltavuuttaan apuna tulkitessa haastateltavan omilla sanoilla kuvattua ilmiötä.

Tutkimusaineistoa alettiin kerätä tammikuussa 2010. Teemahaastattelulle tyypilliseen tapaan etenin teemojen varassa, jolloin haastattelussa esiintyvät kysymykset eivät ohjanneet haastateltavaa kaavamaisesti johonkin tiettyyn suuntaan (Eskola & Suoranta 1998, 87; Hirsjärvi & Hurme 2000, 47–48; Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2007, 208).

Haastattelutilanne on enemmänkin kahden ihmisen välinen keskustelu, jossa tietyt teemat varmistavat sen, että jokaisen haastateltavan kanssa puhutaan samoista asioista (Eskola & Suoranta 1998, 88; Hirsjärvi & Hurme 2000, 35). Haastattelutilanteet olivatkin varsin yksilöllisiä, niin kuin myös haastateltavat ihmiset. Fanit vastasivat osaan kysymyksistä hyvin laajasti, jolloin minun ei tarvinnut edes kysyä suunniteltuja jatkokysymyksiä. Kysymysten muoto ja järjestys vaihtelivat haastattelun etenemisestä riippuen.

Teemahaastattelun kysymysrunгон kehittelin itse käyttäen apuna Heinosen (2005) kysymysrunkoa. Pyrin valitsemaan teemat siten, että ne vastaisivat mahdollisimman hyvin tutkimusongelmiani sekä kirjallisuuskatsauksessa esiintyviä kuvailuja ja määritelmiä faniudesta. Sisällytin teemojen alle kysymyksiä, joista saisin riittävän laajan käsityksen, joka osaltaan auttaisi minua selvittämään tutkimusongelmia. Etenin jokaisessa haastattelussa teemasta toiseen samassa järjestyksessä alkaen taustasta ja päättyen fanien erottumiseen muusta yleisöstä.

Testasin haastatteluteemojen toimivuutta yhdellä fanilla, mikä oli mielestäni riittävä määrä, sillä sain vastauksista selkeän kuvan, kuinka jatkaa tutkimusta. Lisäksi sain paljon palautetta graduryhmältäni ja tutkimukseni ohjaajalta, joiden perusteella muokkasinkin kysymysrunkoni lopulliseen muotoon.

Haastateltavien fanien ryhmä muotoutui halukkaiden ilmoitusten perusteella, joita oli viisi. Olin alkuvaiheessa yhteydessä Jyp:n Fan Clubin puheenjohtajaan, joka laitto sähköpostitse ilmoituksen Fan Clubin jäsenille faneja käsittelevään tutkimukseen etsittävästä halukkaista Jyp-faneista. Sain näin ollen jokaisen halukkaan yhteystiedot, jonka jälkeen sovimme jokaisen fanin kanssa erikseen yhteisestä molemmille sopivasta haastatteluajasta. Koska en halua paljastaa haastateltavien henkilöllisyyttä, puhutaan tutkimuksessa haastateltavien kohdalla sukupuolesta ja iästä. Kahdesta kolmekymmentävuotiaasta miehestä puhutaan termeillä Mies(1) 30 ja Mies(2) 30.

Hirsjärvi ja Hurme (2000, 74) suosittelevat haastattelupaikaksi rauhallista ja haastateltavalle turvallista paikkaa, minkä vuoksi haastattelupaikkaa valitessa kysyin aina haastateltavan halukkuutta paikan suhteen. Haastattelupaikka on ratkaisevassa osassa haastateltavan ja haastattelijan vuorovaikutussuhteen luomisessa, mikä vaikuttaa oleellisesti haastattelun onnistumiseen (Bogdan & Biklen 1998, 94–96). Kolmen fanin kanssa haastattelu tehtiin heidän toivomuksestaan jäähallin viereisessä kahvilassa. Mielestäni kahvilassa haastattelutunnelma oli hyvin autenttinen, sillä taustalla soi hiljainen musiikki ja TV:ssä pyöri jääkiekkopeli. Tunnelmassa oli aistittavissa luonnollista kahden laji-ihmisen välistä keskustelua jääkiekosta ja faniudesta siihen sopivassa paikassa. Yhden fanin kanssa teimme haastattelun puhelimitse, sillä hän asui toisella paikkakunnalla jolloin haastattelun tekeminen kasvotusten olisi vaatinut aikaa vievää erityisjärjestelyä. Puhelinhaastattelussa on luonnollisesti omat haittapuolensa, sillä haastattelun onnistumiselle tärkeä vuorovaikutus jää ohuemmaksi kuin kasvotusten tapahtuvassa haastattelussa. Keskustelu oli kuitenkin sujuvaa ja vuorovaikutussuhde muodostui haastattelun onnistumisen kannalta riittäväksi. Yksi haastattelu tehtiin Jyväskylän keskustassa sijaitsevassa ravintolassa haastateltavan pyynnöstä. Myös siellä tunnelma oli rauhallinen ja vuorovaikutus oli onnistunutta.

Teemahaastatteluissa suositeltava yhden haastattelun kesto on tunnista kahteen tuntiin (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2007, 208). Tässä tutkimuksessa tehdyt haastattelut kestivät 30 – 40 minuuttia, mikä ei huolettanut minua tutkijana, sillä koin koehaastattelun ja varsinaisten haastattelujen perusteella saamanani aineiston riittäväksi. Yhdessä

haastattelussa jouduin vaihtamaan nauhurin paristoa, mikä ei kuitenkaan merkittävästi häirinnyt haastattelun sujumista. Tallennus onnistui laadullisesti ja kuuluvuuden kannalta hyvin.

5.5 Osallistuvan havainnoinnin toteutus

Osallistuvalla havainnoinnilla tarkoitetaan aineistonkeruutapaa, jossa tutkija jollain tavalla osallistuu tutkivansa yhteisön toimintaan. Tutkijan rooli yhteisössä voi vaihdella tilanteesta riippuen. Hän voi olla täysin ulkopuolinen tai hänellä saattaa olla jonkinlainen asiantuntijan status, jonka pohjalta hän tekee havaintoja. (Eskola & Suoranta 1998, 99–100.)

Tekemäni havainnoinnit osana aineistonkeruuta muodostuivat varsin monista eri havainnoinnin muodoista. Suurimmat osat havainnoista tein Jyp:n kotipeleistä kauden 2009–2010 aikana. Osallistumisen asteet voivat vaihdella havainnointitilanteissa. Grönfors (1982, 87–88) jakaa havainnoinnin neljään eri osallistumisen asteeseen. Havainnoida voi ilman varsinaista osallistumista, osallistumalla, toiminnallisesti tai piilohavainnointia hyödyntäen. Tutkijana osallistumisen asteeni vaihtelivat fanien tarkkailusta pelien aikana etäämmältä katsomosta fanijoukon keskellä osallistuvaan kannustamiseen seisomakatsomossa. Lisäksi tein havaintoja Jyp-fanien suosimassa ravintolassa, jossa näytettiin TV:stä Jyp:n vieraspelejä. Havainnointitilanteiden jälkeen pyrin tekemään kotona muistiinpanoja tutkimuskysymysten kannalta oleellisimmista asioista, jotka olivat nousseet havainnoissa esiin. Ideaali tilanne on, että tutkija vaikuttaa mahdollisimman vähän tutkittavan yhteisön toimintaan, (Eskola & Suoranta 1998, 101) joten pyrin sulautumaan fanien joukkoon mahdollisimman näkymättömästi.

Kävin seuraamassa paikan päällä n. 20 Jyp:n kotipeliä runkosarjassa ja kuusi play-offeissa. Vieraspelejä en käynyt havainnoimassa ollenkaan johtuen rajallisista resursseistani. Koin vieraspelien havainnoimisen poisjäännin tutkimusta ja aineistoa rajoittavana tekijänä, sillä vieraspelit ovat faneille tärkeitä tapahtumia. (Bovellan 2007, 27)

5.6 Aineiston analyysi

Yksi laadullisen tutkimuksen isoimmista ylämäistä on aineiston litterointi, jonka aikana tutkija pääsee ensimmäistä kertaa käsiksi tutkittavaan aineistoonsa (Eskola 2007). Koin litteroinnin haastavana ja aikaa vievänä tehtävänä, mutta samalla sen välttämättömyys tutkimuksen kannalta pakotti minut tutustumaan keräämääni aineistoon ajatuksella. Litteroinnin ajankohta sijoittui noin kuukauden ajanjaksolle, alkaen viimeisestä tekemästani haastattelusta. Purin tekstin kirjoittamalla haastattelujen annin kuulemani perusteella. Koska tutkimukseni ei vaadi mielestäni haastattelujen sanasta sanaan täsmällistä taltiointia, purin tekstin säilyttäen totta kai alkuperäisen puhekielen, mutta poistamalla sisällön kannalta turhia täytesanoja, jolloin teksti muokkautui luettavampaan muotoon. Tässä vaiheessa tein ensimmäisiä huomioita lihavoimalla tekstistä niitä kohtia, joista nousi tutkimuskysymysten kannalta olennaisia asioita esiin.

Laadullisessa tutkimuksessa haastavimmaksi kohdaksi on osoittautunut aineiston analysointi, mikä johtuu usein selkeiden työskentelytapojen puutteesta ja aineiston esiintymisestä sekavana kirjoitusmassana. Analyysin tehtävänä tulisi olla aineiston esiintyminen selkeämpänä kokonaisuutena ja uuden tiedon nostaminen esiin aineistosta. (Eskola & Suoranta 1998, 137–138.) Näin ollen pyrkiessäni löytämään tekstistä tutkimuskysymysten kannalta uutta tietoa tein vertailua esiintyvätkö tietyt asiat useamman fanin haastattelutekstissä (Hirsjärvi & Hurme 2000, 173). Tarkoituksena on selvittää voidaanko analyysin perusteella tehdä yleistettäviä tulkintoja. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan oma ymmärrys on olennaisessa osassa, sillä hänen on itse tehtävä ja työstettävä analyysinsä ja tulkintansa. (Eskola 2007.)

Aineiston selkeyttämiseksi aloitin itse analyysin teemoittamalla aineiston tutkimuskysymysten kannalta sopiviin teemoihin. Teemoittelun tarkoituksena on ryhmitellä aineisto teemoittain ja nostaa aineistosta esiin mielenkiintoisia sitaatteja tulkittavaksi (Eskola 2007). Esimerkiksi yhdeksi teemaksi muodostuivat harrastukset, jonka alle lokeroin kaikki ne sitaatit, joissa Jyp-fanit puhuvat harrastuksistaan nyt ja lapsuudessa. Näin pystyin tekemään tulkintoja siitä, nousevatko samantyyppiset harrastukset esille Jyp-

fanien keskuudessa. Tulkintoja tehdessä on tärkeää, että teoria ja empiria kulkevat käsi kädessä. Tulkintaa elävöittääkseen käytin haastateltavien suoria sitaatteja teksteissä, koska koin saavani niistä tukea tekemilleni tulkinnoille. Tukea tulkinnoille hain myös teoriasta, joka tässä tutkimuksessa muodostui lähinnä vanhoista tutkimustuloksista. Näin on syytä menetellä tämän kaltaisessa tutkimuksessa jo pelkästään luotettavuuden ja tekstin mielenkiinnon takia. (Eskola & Suoranta 1998, 174–179.)

Fenomenologiselle tutkimusotteelle tyypillistä on merkitysten tuottaminen ja tulkinta (Laine 2007). Tulkinnat ja tulosten kuvailu tässä tutkimuksessa ovat minun henkilökohtaisia päätelmiäni, joten huomioon täytyy ottaa myös se, että jokainen lukija tulkitsee tutkimusta omalla tavallaan (Hirsjärvi ym. 2004, 214; Laine 2007). Tämän vuoksi analyysini pohjautui omien tulkintojeni, aiempien tutkimustulosten ja haastateltavien suorien sitaattien väliseen vuoropuheluun, mikä näkyy myös varsinaisessa tulosten kuvailussa. Jyp-fanien tulkinnat tässä tutkimuksessa ovat näkemyksiä heidän omasta elämästään. Tekemäni tulkinnat Jyp-fanien kokemuksista ovat niin sanottuja toisen asteen tulkintoja, joiden tarkoituksena on selventää ja antaa kulttuurisia merkityksiä ensimmäisen asteen tulkinnoille. (Eskola & Suoranta 1998, 148.) Analyysin tulisi tähdätä onnistuneiden tulkintojen tekoon, mutta on muistettava, että samaa aineistoa voi tulkita monin eri tavoin ja useasta eri näkökulmasta (Hirsjärvi & Hurme 2001, 151). Tässä tutkimuksessa tehdyt tulkinnat on vain yksi tapa tulkita Jyp-faneja.

5.7 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullista tutkimusta ja sen luotettavuutta arvioitaessa ongelmaksi usein muodostuvat tutkijan tulkinnat ja niiden totuudenmukaisuus. Näin ollen minun tulee arvioida itseäni tutkijana ja peilata tekemiäni tulkintoja tässä tapauksessa faniudesta kirjallisuudessa tehtyihin tulkintoihin sekä siihen maailmaan, joka näyttäytyy faneja havainnoidessa. Luotettavuutta vahvistavaksi asiaksi nähdään kokemusmaailma ja niiden yhteneväisyys tutkijan ja tutkimuskohteen välillä (Eskola & Suoranta 2005, 210).

Näen oman asemani tutkijana varsin otollisena, kun peilaan omaa kokemusmaailmaani jääkiekkofaneihin. Pitkäaikaisen pelaajataustani avulla ymmärrän, mistä pelissä on kyse, mikä jääkiekossa viehättää, mikä herättää tunteita ja mitkä asiat saavat ihmisen innostumaan jonkun tietyn joukkueen seuraamisesta. Lapsuudessani kannatin vahvasti erästä SM-liigajoukkuetta, joten minulla on jonkinlainen perspektiivi fanin tunne-elämään. Tutkimus olisi varmasti tietyllä tapaa syventynyt, jos olisin itse faniporukan jäsen, kuten Heinonen (2005) tutkiessaan suomalaisia Everton-faneja. Toisaalta voimakkaan tunnesiteen puuttuminen minun ja Jyp:n väliltä tuo tietynlaista objektiivisuutta tutkimukseen.

6 JYP-FANIT KATSOMOSSA JA SEN ULKOPUOLELLA

6.1 Miten tullaan Jyp-faniksi

Miten ryhdytään faniksi? Faniudelle tyypillistä on, ettei faniksi tuleminen tapahdu nappia painamalla hetkessä, vaan se on tietynlainen prosessi, jossa seuraamalla lajia suosikkijoukkue valikoituu, jotta seuraamisessa ylipäättään olisi jotain järkeä. Aivan kuten elokuvia tai TV-sarjoja seurattaessa valitaan sankari ja samaistutaan häneen. Sama logiikka pätee penkkiurheilussa, jonka luonne vaatii oman puolen valitsemista (Heinonen 2005, 67). Wann (1997, 328–329) tarkastelee faniuden motivaation lähteitä. Hänen mukaansa faniksi tullakseen ihmisen täytyy sosiaalistua fanin rooliin, mikä tapahtuu yleensä perheen, kaveripiirin tai harrastuksen kautta. Pelkän sosiaalistumisen lisäksi Wann mainitsee fanin aidon kiinnostuksen lähteiksi muun muassa ryhmään kuulumisen, perhesuhteet, arjesta pakenemisen ja viihteen, joka Jyp-fanien kohdalla voidaan tulkita itse pelin kautta välittyvästä viihteenä.

6.1.1 Fanien tausta ja harrastukset

Voidaanko fanit lokeroida johonkin tiettyyn koulutus- tai ammattiluokkaan. Oma esiyttämykseni tutkijana oli, että fanit kuuluvat suurelta osin Grossbergin (1995) mainitsemaan populaarikulttuurille tyypilliseen alempaan työväenluokkaan. Suomalaisesta urheiluyhteisöstä on puhuttu ”toppatakkikansana”, mikä kuvaa hyvin yleistystä työväenluokkaan. Kuitenkin haastattelemieni Jyp-fanien joukossa näyttäisi olevan koulutustason ja ammattikunnan näkökulmasta ihmisiä laidasta laitaan. Kaksi faneista oli opiskelijoita, yksi korkeakoulutettu ohjelmistosuunnittelija, yksi ammattikorkeakoulutuksen saanut kaupan alan palveluneuvoja ja yksi paperialalla työskentelevä prosessin hoitaja. Viidestä ihmisestä ei voi tietenkään perinpohjaista yleistystä linjata, mutta vastaukset kuitenkin antavat viitteitä siitä, että suomalaiselle

jääkiekolle on käynyt samoin kuin englantilaiselle jalkapallolle. Pelistä on tullut koko kansan viihdettä. Väitettä tukee myös Wannin (1997, 327) päätelmä siitä, että ei ole olemassa tiettyä profiilia, johon urheilufanin voisi sijoittaa. Tutkijana näen suomalaisen jääkiekkofaniuden nimenomaan koko kansan viihteenä, minkä näkee seuraamalla peleissä käyvää yleisöä. Esimerkiksi ikärakenne ja pukeutuminen viittaavat moninaiseen kiekkoyleisöön.

Tietyn urheilulajin suosio penkkiurheiluna on sidoksissa lajin harrastajapohjaan (Heinilä 1985, 81). Samaa linjausta voidaan tulkita myös suomalaiseen jalkapallofaniuteen, mikä käy ilmi Suomen jalkapallomaajoukkueen faneille tehdyssä tutkimuksessa, jossa puolet faneista pelasi säännöllisesti jalkapalloa (Heinonen & Godenhjelm 2001). Jyp:n jääkiekkofaneista kukaan ei ollut pelannut jääkiekkoa sarjatasolla, tosin neljä viidestä oli pelannut lapsuudessaan ulkojääkiekkoa kaveriporukassa.

Kyllä noiden kylän poikien kanssa tuli käytyä niinku lätkääkin pelaamassa. Että ku on pieneltä kylältä niin siinä lähinnä tuli pelailtua. Ei mitään niinku järjestelmällistä, että urheiluseurassa en oo ikinä ollu. Mut kyllä pipokiekkoa oon pelannut. Mies (2) 30.

Jääkiekko on Suomessa todella suosittu ja mediaseksikäs laji. Omien kouluaikaisten kokemusten ja opettajana toimimisen perusteella minulle on jäänyt kuva, jonka mukaan jääkiekon harrastaminen erityisesti poikien keskuudessa kasvattaa nuoren yksilön sosiaalista statusta. Bourdieu (1985, 159–160) on havainnut, että urheilulajin seuraaminen vähenee sitä mukaan, kun sosiaalinen status kasvaa. Tätä tukevat myös omat havaintoni, joiden mukaan enemmän jääkiekkoa harrastaneet ryhtyvät epätodennäköisemmin jossain vaiheessa jääkiekkjoukkueen faniksi. Ennen tutkimuksen aloittamista tunsin henkilökohtaisesti jopa satoja suomalaisia jääkiekkoilijoita, joista yksikään ei tietävästi ollut rekisteröity jääkiekkofani. Myös HPK-faneille tehdystä tutkimuksesta käy ilmi, että harrastuneisuudella ei ollut merkitystä faniksi tulemisen suhteen (Bovellan 2007, 36). Kuitenkin lapsuudesta saatu innostus urheiluharrastusta kohtaan muuttuu monesti iän karttuessa ja sosiaalisen statuksen laskiessa kiinnostukseksi seurata urheilua (Karisto 1988, 54; Bourdieu 1985, 159–160).

Heinonen (2005, 55) nostaa harrastustaustasta esille myös sen, kuinka omakohtainen harrastaminen sosiaalista lajin seuraamiseen ja opettaa lajin perusidean, minkä avulla seuraaja pystyy saamaan sellaisia taitoja, joiden avulla pelin seuraaminen tuottaa enemmän nautintoa. Haastateltavien Jyp-fanien kohdalla tämä näkyy innokkuutena pelata salibandyä, joka on samankaltainen peli kuin jääkiekko. Neljä viidestä haastateltavasta pelasi harrastusmielessä salibandyä. Jyp-fanit eivät yhtä lukuun ottamatta pitäneet itseään kovin innokkaina ja säännöllisinä urheilun harrastajina. Tätä havaintoa tukee se, että todennäköisyys urheilun harrastamiselle vähenee selvästi nuoruusiän jälkeen (Bourdieu 1985, 159–160). Kaikille faneille urheilu on kuitenkin jossain vaiheessa lapsuutta ollut tärkeää, mikä käy ilmi heidän haastatteluistaan.

Se (urheilu) on tosi tärkeätä. Ihan laidasta laitaan, sählyä ja sulkapalloa. Kyllä mä joskus jalkapalloa pelasin vähän aikaa, mut enemmän sit yksilölajeja harrastin. Keihäänheitosta kuulantyyönnön kautta jääkiekkoon ja kyllä mä joskus taisin kaukalopallonkin alottaa. Mies 24

Junnuna se oli erittäin tärkeätä. Pelasin jalkapalloa ja liikuin muutenkin pää kolmantena jalkana. Sitten tuli paha polvivamma ja se vähän väheni. Mutta kyllä mä nykyäänkin yritän vähintään kerran viikossa käydä jotain tekemässä. Sählyä pääosin. Mies(1) 30

6.1.2 Perheen ja kavereiden vaikutus faniuteen

Usein kuullaan puhuttavan fanien keskuudessa siitä, kuinka he ovat syntyneet jonkun joukkueen faniksi. Fanisuhde joukkueen ympärille on jo luotu ennen kuin ihminen on pystynyt itse vaikuttamaan faniuden kohteeseen. Tämä liitetään erityisesti englantilaiseen jalkapallofaniuteen, jossa fanius periytyy sukupolvelta toiselle. Seurat myyvät joukkueen logoilla varustettuja vauvanvaatteita ja kausijulkaisut sisältävät kuvia, joissa alle vuoden ikäiset vauvat on puettu joukkueen fanivaatteisiin. Tällaisessa sosiaalistamisessa, jossa ikään kuin ihminen ”repäistään kehdestä” mukaan faniuteen, on perheellä hyvin suuri rooli. (Heinonen 2005, 55–58.) Sama asia näkyy hieman lievempänä, myös suomalaisessa

fanikulttuurissa. Useat Bovellanin (2007, 33–34) haastattelemat HPK-fanit nostivat esille perheen merkityksen suosikkijoukkuetta valittaessa. Perhe oli tärkeä tekijä, myös Jyp-fanien valitessa suosikkiaan. Kolme viidestä nosti perheen esille jollain tavalla oman faniuden syntymisprosessissa. Jääkiekon voidaankin todeta olevan perheitä sosiaalistava väline, josta on helppo löytää puhumisen aihetta. On mukava jutella sunnuntaiaamuna edellisillan pelistä, kun kaikki kannattavat samaa joukkuetta. (Wann 1997, 330.)

Jyppiä oon kyllä seurannu ihan kakskytvuotta. Se alko ihan silloin ku saatiin systerin kanssa oma radio. Joskus rupes kuuntelemaan radiosta lätkäpeliä ja tuli sellanen, että vau. Sitte isä kysy, et mennäänkö tytöt kattomaan lätkää. Tosiaan just siskon kans seurattiin ja veli on pelannu muutaman vuoden jypin junnuissa. Ja sit isän kanssa käytiin, ku ei ois muuten ku autolla sieltä Lievestuoreelta päästy. Ihan perheen kans ollaan seurattu ja katottu lätkää.
Nainen 34

Syntymästä lähtien on ollu Jypin paita päällä. Isäukko laitto sen päälle. Sitte ite 5-6-vuotiaana aloin käymään peleis. Ihan sieltä Risto Kurkisen ajoista lähtien. Lapsuudesta asti joskus -91-92 jäin koukkuun. Sit se(isäukko) puhu Risto Kurkis juttuja. Sit mä aina pelasin ja matkin, et mä oon Risto Kurkinen. Mies 24

Myös tunne ryhmään kuulumisesta on faneille tärkeä asia. Fanius liitetään usein kaveruuteen, sillä faniksi ajaudutaan usein kaveriporukan kautta ja saman joukkueen kannattaminen tuottaa kaveruutta uudessa porukassa. Faniporukassa ihminen voi identifioitua johonkin suurempaan kuin itseensä, mikä lisää myös mielihyvää ja vahvistaa erilaisia tunnetiloja seurattaessa peliä. Joukkueesta tulee osa sosiaalista identiteettiä, jolloin voittojen ja tappioiden myötäeläminen halutaan jakaa muiden faniporukkaan kuuluvien kanssa. (Wann 1997, 329–332.)

Ku lähetään vieraspeleihin bussilla ja näkee kavereita ja muuta, niin vaikka en ite alkoholin kanssa hirveesti läträä, niin siellä on kuitenkin mukavaa porukkaa ja juttuseuraa
Mies (2) 30.

Mutta ei se peli ois mitään, jos siinä ei olis sitä fanijuttua. Se on hyvä et ollaan samassa veneessä, et sä tiedät kun ottaa päähän, et muitaki ottaa päähän ja sit pystyy iloitsemaanki yhdessä. Mies 24.

Fanien lunastaessa kausikortin tai maksaessa fanclub-maksun, he alitajuisesti tietävät saavansa pelien seuraamisoikeuden lisäksi annoksen faniporukasta saatavaa sosiaalista pääomaa, jota muut ihmiset hankkivat esimerkiksi tanssitunneilta tai lähikapakoista.

6.1.3 Jyp-fanius osana keskisuomalaisuutta

Kaikille haastateltaville yhteistä on suhde Jyväskylään ja Keski-Suomeen entisenä tai nykyisenä asuinpaikkana. Synnynnäisiä jyväskyläläisiä ei haastateltavissa ollut kuin yksi, mutta kaksi muuta Keski-Suomesta kotoisin olevaa fania kokivatkin Jyp:n olevan vahvasti keskisuomalainen juttu. Kotipaikka ja kotiseutu ovat varmasti suurimpia syitä suosikkijoukkueen valinnassa. Ihmisellä on tapana sosiaalistua ympäröivään kulttuuriin, kansakuntaan, kotipaikkakuntaan ja kaveripiiriin (Heinonen 2004). Fanius on luonteeltaan vahvasti tunteisiin vetoava ja pysyvä, minkä vuoksi muutokset asuinpaikassa eivät vaikuta faniuden kohteeseen. Se mikä on kerran valittu, pidetään loppuun asti.

Kyllähän se siitä kotiseurakkaudesta lähti, että kyllähän se oli aika luontevaa, ku Keski-Suomessa asu, niin jos jotaki seuraa kannusti niin se oli Jyp. Vaikka nyt oon asunu Vantaalla jo pitempään niin ei tulis ikinä mieleenkään vaihtaa sitä seuraa, et kyllä ku se on kerran valittu niin se pitää. Sieltä lapsuudesta se juontaa juurensa, että sen verran on keski-suomalais verta, ett kyllä se Jyppi on mikä pitää. Nainen 34

Tää nyt on vähä kahenkytviiden vuoden taakse vaikee muistaa, mut kyllä mä sen laittaisin siihen keskisuomalaisuuden piikkiin. Et sillonhan tuli buumi ku JypHT nousi liigaan. Oli siinä kyllä muutama naapurinpoikaki Jypin kannattajia. Mies(2) 30

Haastatteluissa kahden haastateltavan kohdalla nousi esiin Jyp:n valitseminen myöhemmällä iällä. Kaksi faneista oli muuttanut aikuisiällä opiskelemaan Jyväskylään, ja

näin ollen tutustunut joukkueeseen uuden kotipaikkakunnan myötä. Paikkakunnalla on kiistaton vaikutus suosikkijoukkueen valintaan, mutta valintaan saattaa johtaa pienetkin yksityiskohdat, kuten sympaattisuus pientä seuraa kohtaan tai jokin aiempi kokemus kyseisestä joukkueesta. (Heinonen 2005, 8-10; 68–69)

Muutin Jyväskylään 98. Ensimmäinen peli oli silloinen huoviturnaus Metallurg Magnitokorsk vastaan jyppi. Tais Metallurg sen viedä aika reilusti ja mä taisin piikitelläkki, että eihän tosta jypistä oo mihinkään, niinku leikillään. Pieni kipinä mulla kuitenkin oli kun muutin tänne ja tiesin, et täällä on liigatason joukkue. Oisko se iskeneny sitten sillo 98. Se oli osittain kotipaikkakunta ja sekin, että pienikokoisena kaverina pysty samaistumaan pikkuseuraan. Aluks mulla ei ollu menestymisen suhteen mitään väliä, että se oli enemmänkin sitä että tykkäs seurata niitä pelejä ja eteenkin noita isompia seuroja vastaa, kuten Jokerit, sai sellasen tsempin päälle. Tuntu, että kuuluu johonkin. Mies(1) 30.

Mä muistan ku joskus pikkupoikana näin ekan pelin livenä ja se oli Jyppi-Saipa Mä muistan että olisin ollu silloin Jypin puolella ja sit myöhemmin, ku muutin opiskelupaikan peräs tänne Jyväskylään, nii siitä se sitte jotenki lähti. Mies 32.

6.1.4 Jääkiekon viehätys lajina

Jääkiekon viehätys lajina ilmeni haastateltavilla faneilla monipuolisuutena. Kiinnostus muitakin joukkueita kuin Jyp:ä kohtaan oli havaittavissa haastatteluista, kuten esimerkiksi Suomen maajoukkuetta ja Pohjois-Amerikan NHL- joukkueita kohtaan. Yksi Jyp-faneista kertoi toimineensa myös valmentajana juniorijoukkueessa, joten lajin kiinnostus näkyi monella eri skaalalla tasosta riippumatta. Merkittävimpänä seikkana jääkiekon kiinnostukseen nousi lajin intensiivisyys, monipuolisuus ja vauhti. Kiekkokomentaattori Juhani Tammisen usein toistama sanonta: ”Jääkiekko on nopein pallopeti, jota ihmiset pelaavat yhdessä”, on myös fanien kohdalla merkittävä kiinnostusta herättävä asia. Mies 32 toteaa lyhyesti ja ytimekkäästi

Kyllä se oli se jääkiekon vauhdikkuus, mikä miellytti.

Vauhdin lisäksi jääkiekossa viehättää monipuolisuus ja tapahtumien paljous. Kymmenen ihmistä liikkuu yhtä aikaa suhteellisen pienessä tilassa kovalla vauhdilla pienen kumiesineen perässä. Se on yhtälö, joka synnyttää jatkuvasti hektisiä ja arvaamattomia tilanteita.

Kyllä jääkiekko on mukaansatempaava laji. Siinä on tempo nopeempaa.. Se on nimenomaan monelta eri kannalta mukaansatempaavaa, et siinä ei oo pelkästään joku hieno harhautus, vaan se on monelta eri kantilta kaikkea. Vauhtia, tilanteita ja taklauksia. Se skaala on niin laaja siinä. Mies(1) 30.

Mä koen ite et se lätkä on kumminkin niin vauhdikas laji, et siinä koko ajan tapahtuu ja se on niin hektinen. Mä koen sen silleen itelleni läheisimmäks. Nainen 34.

Jääkiekon viehäytys Suomessa perustuu eittämättä myös lajin saamaan mediahuomioon ja sitä kautta kotimaisen SM-liigan kiinnostavuuteen, mikä näkyy mm. TV-lähetyksissä. Media on nostattanut kiekkoinnostusta, joka alkaa olla jo jääkiekon emämaan Kanadan tasolla. Lajin suosion kasvun taustalla on valtavasti lisääntynyt medianäkyvyys. Suomessa jääkiekko kuuluu viikoittain television ja radion ohjelmistoon. (Kivinen, ym. 2000.) Suomalaisessa jääkiekkotelevisioinnissa on onnistuttu itse lajista luomaan hyvin selkeä ja helposti ymmärrettävä kuva. Selostajien tukena on peliä kommentoimassa asiantuntija, joka kommentoi jäällä jo menneitä tapahtumia. Näin selostaja voi keskittyä itse pelin selostamiseen. (Hiirikoski 1991, 212.) Jääkiekon seuraamisesta on tehty katsojalle mahdollisimman helppoa ja viihdyttävää. Näkyvyys tulee esille myös lehdistössä. Jääkiekko täyttää suuren osan suomalaisesta urheilujournalismista. (Kivinen, ym. 2000) Myös kaksi Jyp-fania nostavat jääkiekon saaman mediahuomion verrattuna muihin lajeihin ja jääkiekon kotimaisen kiinnostavuuden yhdeksi tekijäksi faniuden syntyprosessissa.

No totta kai JJK:ta mä kans seurasin, mut välillä tuntuu et suomifutis on nii potkupalloa, et siihen ei niin suurta intohimoa sitte tullu. Kannatan kyllä JJK:ta, mutta jääkiekko on Suomen tasolla niin paljon kiinnostavampaa. Mies 24.

Kiristä mä en sitte osaa sanoa mitään, vaikka mähän oon pesäpalloa pelannu pienenä. Kai se on vaan sitä, että jääkiekkoa työnnetään enemmän mediasta pihalle. Mies(2) 30.

Tutkijana olen muodostanut mielipiteen, jonka mukaan medialla on fani-innostuksen syntymiseen merkittävä rooli. Se on osalle haastateltavista Jyp-faneista tiedostamatonta, sillä he eivät sano sitä suoraan kysyttäessä faniksi ryhtymisen taustasta. Kuitenkin median käyttö ja suhde faniuden alkuvaiheilla nousee esille useassa teemassa haastattelujen edetessä. Yhdessä haastattelussa esille nousi mediapersoonien vaikutus innostuksen luomisessa.

Sitä selosti tää legendaarinen Kari Tyni, joka osas sitte aika värikkäästi kuvata sitä peliä, nii siitä se siitte lähti. Nainen 34.

Jääkiekon TV- ja radiolähetykset nostavat jatkuvasti esille mediapersoonia, joiden tarkoitus on lisätä ihmisten mielenkiintoa peliin. Erilaisia jääkiekon asiantuntijoita tuntuu olevan nykyään todella paljon. Sen huomaa, kun katsoo vaikkapa Jääkiekon MM-kisalähetyksiä. Studioissa on parhaimmillaan viisi eri ihmistä keskustelemassa ja nostamassa esiin omia näkökulmiaan pelistä.

6.2 Faniuden ilmeneminen arjessa ja otteluissa

Fanius voidaan nähdä kokonaisvaltaisena elämän osa-alueena. Sitä ei voi siinä mielessä rinnastaa vaikkapa perinteisiin urheiluharrastuksiin, että se veisi tietyn määrän aikaa ihmisen elämästä. Fanius on osa identiteettiä ja se kulkee mukana läpi elämän. Fani on fani ruokakaupassakin, mutta voiko hiihtoharrastaja puhua itsestään hiihtäjänä. Tarkasteltaessa fanien arkipäiväistä elämää huomataan, että fanius on paljon muutakin kuin pari kertaa viikossa kaksituntisen ottelutapahtuman seuraamista ja kannustamista. Vahvasti mukana

oleva tunnepitoisuus ohjaa faneja haalimaan mediasta erilaisia tekstejä ja käyttämään niitä omilla sosiaalisissa konteksteissaan (Heinonen 2005, 240). Vaikka fanius selkeimmin ilmenee ottelujen yhteydessä, on taustalla paljon ns. pohjatyötä, jota fanit tekevät saadakseen koko prosessista enemmän nautintoa itselleen.

6.2.1 Fanius ja perhe

Faniudesta kirjoitetaan usein tunteisiin vetoavalla tavalla. Faniutta verrataan rakkauteen ja uskuntoon. Se on asia, jota ei vaihdettaisi mistään hinnasta. Heinosen (2003) mukaan Everton-fanien suhde omaan joukkueeseen on erittäin tunteikas, mikä huokuu heidän haastatteluistaan. Suhdetta kuvataan ”vuosisadan rakkaustarinaksi” ja faniuden alkua ”kääntymykseksi, kun jumala löi kuumalla kivellä päähän”. Kuvailut ovat luonnollisesti symbolisia, mutta niissä piilee kuitenkin osa faniuden ytimeä. Tutkijana yksi oletuksistani oli faniuden ja perhe-elämän ristiriitaisuus. Kuinka sovittaa paljon aikaa vievä ja tunteisiin vetoava harrastus perhe-elämään. Jyp-fanien perhesuhteet ja asumismuodot olivat hyvin erilaisia, mutta yhteinen linja perheen ja lähipiirin suhtautumisessa oli positiivinen

Mullahan on tosiaan 1,5 vuotias poika ja kyllä se silminnähdessä innostuu, ku se jypin logon näkee, mut ei se sillä tavalla vielä ymmärrä. Positiivisesti perhe suhtautuu. Mies(1) 30.

No mies on kyllä suhtautunu ihan kiitettävästi, että viime keväänkin se hoiti mukavasti lapsia, ku meikäläinen oli kavereiden kanssa kannustamassa pitkin Turkuja ja Ouluja ja muita paikkakuntia jyppiä. Mies ei muuten nii hirveesti seuraa, mutta antaa mulle kyllä mahdollisuuden seurata. Sitte mulla on jonkin verran noita Jyväskylän aikasia kavereita, jotka asuu pääkaupunkiseudulla, joiden kanssa sitte käydään kattomassa, ku jyppi pelaa täälläpäin. Jotku on sit vähän silleen et kuinka kahden lapsen äiti voi olla noin fanaattinen jääkiekkofani, et on sullakin harrastukset. Kyllä kaikki kuitenkin ihan positiivisesti suhtautuu. Nainen 34.

Perheellisillä faneilla tuki fanuuteen oli kodin puolelta hyvä. Sen se myös vaatii, sillä pelit vievät paljon aikaa ja myös rahaa. Fanien arvio faniuteen kaudessa kulutettavasta rahamäärästä vaihteli 500 ja 1500 euron välillä. Myös kolmen muun Jyp-fanin perhe ja lähipiiri suhtautuivat faniuteen lähinnä positiivisesti, joskin esiin nousi myös humoristisia piirteitä. Mies (2) 30 toteaa naurahtaen.

Äiti pitää hulluna lähinnä.

6.2.2 Fanien suhde mediaan

Nykyaikainen fanitutkimus on johtanut siihen, että fanit mielletään yhä useammin aktiivisina fanikulttuurin tuottajina, jotka luovat kulttuurisia merkityksiä omalla toiminnallaan. Yksi faniuteen liittyvä merkittävä piirre on suhde mediaan. Fanit eivät ainoastaan seuraa mediassa ilmestyviä tekstejä, vaan pyrkivät käyttämään niitä omissa sosiaalisissa konteksteissaan. Fanit vastaanottavat erityisesti heitä kiinnostavia tekstejä, mutta myös keskustelevat kohteesta aktiivisesti keskenään. He luovat tietynlaisen yhteisöllisen ympäristön, jossa keskustelua voidaan toteuttaa. (Jenkins 1992, 209–213.)

Nyky-yhteiskunnassa faniyhteisöt näyttäytyvät suurina faniporukkoina, kuten esimerkiksi Jyp-fanit. Tyypillistä faneille on myös intermediaalisuus (Kovala 2003, 195), joka näkyy luontevana internetin hyödyntämisenä faniuden kohteen seuraamisessa. Kuten suomalaisille jääkiekkofaneille, myös Jyp-faneille näyttäisi olevan tyypillistä keskustelupalstojen käyttö fanien keskinäisessä keskustelussa. Jääkiekon johtava keskustelufoorumi (jatkoaika.com) oli merkittävä Jyp-fanien kohtaamispaikka, johon he myös kirjoittivat omia näkemyksiään lähinnä Jyp:stä ja menneistä sekä tulevista peleistä. Kolme viidestä Jyp-fanista ilmoitti seuraavansa ja kirjoittavansa jatkoaikaan.

No kyllä mä jatkoaikaa luen ja kirjotankin. Itse asiassa erittäin aktiivisesti kirjotankin jatkoaikaan. Tietysti ainahan se kiinnostaa mitä muut kommentoi pelistä. Mies (2) 30.

Jypin nettisivuja katon ja oon säännöllinen kirjottaja jatkoajan keskustelupalstoille. Kirjottelen paljon ja luen paljon jypistä. Mies(1) 30.

Jatkoaika tarjoaa keskusteluympäristön kaikille SM-liigajoukkueiden faneille, jolloin fanien keskustelu ei rajoitu pelkästään oman porukan sisälle. Vääntöä fanien keskuudessa käydään myös pelien ulkopuolella. Toki keskustelufoorumit eivät houkuttele kaikkia faneja palstoilleen. Yksi Jyp-faneista nosti esille kirjoitusten tason syynä keskustelufoorumien vähäiseen kiinnostukseen

Keskustelufoorumien juttujen aliarvoisuus ei houkuttele. Tekstit ovat pääosin todella provoavia. Mies 32.

Keskustelufoorumien lisäksi paikallista mediaa seurataan paljon Jyp-fanien keskuudessa. Luonnollinen tapa seurata Jyp:ä on sanomalehti Keskisuomalaisen lukeminen joko lehdestä tai netin kautta. Keskisuomalainen tarjoaa faneille runsaasti Jenkinsin mainitsemia, heitä kiinnostavia tekstejä, mikä näkyy Jyp:n saamasta mediahuomiosta Keskisuomalaisen julkaisuissa. Paikallislehden kautta tuleva laaja julkisuus onkin varmasti ollut omiaan luomaan Jyp:stä jo aiemmin tutkimuksessa mainittua vahvasti jyväskyläläistä ja keskisuomalaista ilmiötä.

Jyp:n seuraaminen median välityksellä kohdistui laajalle alueelle. Jyp:ä seurattiin monesta näkökulmasta, mikä näkyi kiinnostuksena seurata mediasta joukkuetta koskevia peliin liittyviä juttuja, pelaajien henkilökuvia, seuran talouteen liittyviä juttuja sekä otteluraportteja. Esiin nousi kuitenkin ajankohtaiset pelaajahankinnat ja joukkueen kokoonpanoon liittyvät uutiset, jotka neljä viidestä fanista nosti esille kysyttäessä kiinnostavimpia joukkueeseen liittyviä aiheita. Koko haastateltujen Jyp-fanien joukon kiinnostusta mediassa esille oleviin aiheisiin, kuvaa yhden fanin vastaus.

Ihan laidasta laitaan. Jos nyt joku pitää sanoa, mikä kiinnostaa eniten, nii pelaajia koskevat jutut. Hankintapolitiikka ja tälläset, mut kyllä sitte niinku seuran talousjututkin kiinnostaa. Mies(1) 30.

Jenkinsin (1992) mukaan fanit ovat motivoituneita käyttämään lukemiaan tekstejä omissa sosiaalisissa konteksteissaan. Jyp-faneilla motivaatio kohdistuu erityisesti ajankohtaisen tiedon hankkimiseen. Fanit haluavat olla perillä juuri nyt tapahtuvista muutoksista, jotta pystyvät osallistumaan paremmin sosiaaliseen keskusteluun.

Mut just tämmöset niinku Jussi Makkonen on tulossa jyppiin, niin kyllä tämmöset pitää tietää, ku ne silmiin osuu. Just tämmöset et ketä pelaa, ketkä on tulossa ja onko joku sairastuvalla. Nainen 34.

Itse näen kyseisen ilmiön osana fanien pelien ulkopuolella tapahtuvaa valmistautumista peliin. Pelaajat käyttävät pelien välisen ajan harjoitteluun ja palautumiseen, kun taas fanit ”harjoittelevat” omalla tavallaan. Halutaan tietää mitä joukkueessa tapahtuu, koska Jyp on faneille tietyllä tavalla perheenjäsen. Muutama fani nosti esille työkiireet, minkä johdosta he eivät ehdi seuraamaan pelejä niin paljon kuin haluaisivat. Silloin on juuri tärkeää saada tietää, mitä joukkueelle kuuluu. Onko tullut uusia kasvoja Jyp-perheeseen tai onko joku kenties lähtenyt. Tunne siitä, että tietää mitä tapahtuu lisää yhteenkuuluvuutta joukkueeseen, mikä onkin faneille varmasti yksi tärkeimmistä asioista.

Fanius merkitsee mulle tunnetta ja sitä, että jollain tavalla pystyy olemaan osa ja kuulua joukkueeseen, vaikka nyt sitte vähän kauempana. Pystyy osallistumaan siihen juttuun. Mies(1) 30.

6.2.3 Jyp-fanit pelipäivinä

Pelitapahtumat ovat faniuden päänäyttämö, jossa fani pääsee nauttimaan sosiaalisesta ja jännityksen tuomasta psyykkisestä pääomasta itsensä samankaltaisen porukan kanssa. Peli on se tärkein koukuttava asia, joka tekee faniudesta niin mielenkiintoista. Voisi ajatella, että pelin seuraamiseen väsyä, mutta faneille tyypillistä on tietynlainen jatkumo, joka näkyy sitoutumisessa joukkueen kannattamiseen. Fani ikään kuin lupautuu seuraamaan omaa joukkuettaan loppuelämänsä ajan. (Hornby 2000, 294.) Ainahan näin ei tapahdu,

mutta fanille on varmasti lohdullista, että aina tulee uusia kausia, jotka sisältävät uusia mahdollisuuksia ja vielä paljon seurattavaa. Jyp-fanien kohdalla sitoutuminen joukkueeseen näyttäytyi lähes velvollisuutena seurata kaikki mahdolliset kotipelit. Jos pelejä jäi paljon seuraamatta, se koettiin itseä harmittavana asiana.

Pyrin katsomaan kaikki kotipelit paikan päällä. Jos nyt joku työtehtävä tulle, nii siitte ei, mut jos vaan mahollista on, nii aina hallille. Ihan aina, harkkapeleistä lähtien. Mies (1) 30.

No tota tältä kaudelta aika vähän, et semmonen kymmenen peliä paikan päältä ja loput Urho TV:ltä. Harmittaa ku on kerenny nii vähän, ku on muita juttuja. Mies 24.

Kauempana asuvalla fanilla pelien seuraaminen paikan päällä tuottaa vaikeuksia, minkä vuoksi omat menot on aikataulutettava tarkasti, jotta pääsee peleistä nauttimaan.

Ja sit ku lähetään Keski-Suomeen sukuloimaan niin katotaan kalenterista minä viikonloppuna jypillä on kotipeli ja päätetään sitte, koska mennään. Aina ku on mahdollista, niin pyrin paikan päälle kattomaan, ku se on tässä fanittamisessa kuitenkin se paras juttu, että pääsee paikan päälle seuraamaan niitä pelejä. Nainen 34.

Vieraspelien seuraamisessa moni tyytyi seuraamaan pelit TV:stä tai kuuntelemaan radiosta, mikä on varsin ymmärrettävää, sillä Jyp:n toisin kuin esimerkiksi pääkaupunkiseudun joukkueiden vieraspelimatkat eivät ole ”kivenheiton päässä”.

Joskus on sitte niinku nettiradio Jyväskylä auki, et pystyy sitte muiden hommien ohessa seuraamaan. Nainen 34.

Joo no siis ainaki Kuopiossa käyn kattomas. Sitte Urho TV:ltä ja radiosta seuraan. Mies 24.

Ihmettelin erityisesti radion suosiota, koska koin sen varsin vanhanaikaisena viestintävälineenä. Kuunneltuani muutaman Radio Jyväskylän *Hurrikaanihockey*

lähetyksen, vakuutuin hyvästä ottelutapahtumasta. Peliä edelsi kattava studio-osuus ja pelin sisällä sekä sen jälkeen ottelua puitiin selostajan ja asiantuntijan toimesta, minkä lisäksi lopuksi kuultiin vielä valmentajien ja pelaajien kommentteja. Mediateknologian kehitys näkyikin faniudessa lähinnä seuraamista lisäävänä ulottuvuutena. Näin ollen vanhoja viestimiä, kuten radiota käytetään yhä. (Nikunen 2005, 109) Faneille ei tänä päivänä enää riitä pelkkä pelin seuraaminen. Eri medioissa olevat otteluennakot ja ottelutapahtuman puiminen jälkikäteen edustavat merkittävää osaa faniudesta. Ne tuovat ikään kuin lisää sisältöä harrastukselle, sillä pelin kesto ei ole kuin hieman yli kaksi tuntia.

Suomalaiselle jääkiekkofanille pelipäivät ja niihin valmistautuminen ovat tärkein asia etenkin silloin, kun on kyse kotipelistä. Myös Bovellanin tutkimille HPK-faneille kotipelit ja niihin liittyvät rituaalit olivat merkittävä osa faniutta. Pelipäiviin valmistautuminen oli kaikilla faneilla melko erilaista johtuen omista aikatauluista, kuten työkiireistä ja hallille saapumisesta toiselta paikkakunnalta. Neljä haastateltavista pyrki tulemaan hallille ajoissa, jotta pystyy seuraamaan alkuverryttelyt ja samalla spekuloidaan muiden fanien kanssa menneitä ja tulevaa peliä.

Yleensä tuun tuntia ennen, et pääsen kaiteen viereen nojaamaan ja seuraan alkulämmittelyt.
Mies 24.

Aikaisin haluttiin tulla, myös varmistamaan hyvän paikan saaminen, sillä suurella osalla faneista on seisomapaikalle kausikortti. Tämän seikan havaitsin myös itse osallistuvan havainnoinnin kautta. Saavuin joihinkin peleihin tuntia ennen pelin alkua paikalle, ja jo silloin oli osa seisomapaikoista varattu fanien toimesta. Pelin jälkeiseen faniosioon liittyy myös pelaajien ja fanien väliset kontaktit. Jyp-fanit tapasivat pelaajia nimenomaan pelin jälkeen, koska silloin pelaajilla on aikaa, eikä tarvitse keskittyä tulevaan peliin tai harjoitukseen.

Pelin jälkeen jään usein sinne käytäville, ku mulla on siellä jonkun verran tuttuja mm. Ossi Louhivaara, ku hänki on kotkalainen. Pelaajat muutenki tunnistaa mut, et välillä tulee jäätyä sinne ja juteltua jostai jatkosopimuksista ja muista. Mies (1) 30.

Pelejä tarkkaillessa fanit on helppo erottaa joukosta, lähinnä pukeutumisesta johtuen.

Selkeitä fanin tunnusmerkkejä ovat Jyp-fanipaidat, kaulahuivit ja päähineet.

Haastattelemani Jyp-fanit omistivat runsaasti fanituotteita. Niitä ei juuri käytetty pelien ulkopuolella, mutta peleissä jokainen sanoi pukeutuvansa Jyp:n väreihin. He pitivät niiden käyttöä tärkeänä tukemista osoittavana signaalina omalle joukkueelle, mutta myös koko peliä seuraavalle yleisölle.

Fanipaitoja on muutama kappale. Sitte kaulaliina tossa näkyyki. Sit semmosta pientä: reppu, takki. Tunnustetaan väriä ja ollaan ylpeitä siitä, ketä kannatetaan. Mä haluan olla jypin fani ja myös näyttää sen muille. Mies (1) 30.

No minusta se niinku kertoo, että (tauko). No mut tuntee hallilla muutenki moni tässä parin vuoden ajalta, et tulee juttelemaan. Mut minusta se niinku ilmentää faniutta. Se kertoo jos on pelipaitaa päällä ja huivi kaulassa siitä faniudesta. Mies (2) 30.

Fanituotteiden käytön tärkeyttä Jyp-fanit perustelivat myös erottumisella muusta yleisöstä ja eteenkin toisen seuran faneista. Faniuden erottaminen koettiin tärkeäksi etenkin vieraspeleissä, jossa suuri osa paikalla olevista jääkiekkofaneista koostuu toisen joukkueen faneista. Heinonen (2004) kuvaa faniutta kulttuurisen kohteen kautta rakentuvaksi identiteettiprojektiksi. Tämä asia on havaittavissa muun muassa haluna tunnustaa oman joukkueen värejä, mikä on tärkeä osa fanin identiteettiä. Tässä tapauksessa Jyp:stä ja sen kannustamisesta on tullut osa fanin itsensä identiteettiä, joten se halutaan myös näyttää kaikille muille.

Se kaulaliina on mun mielestä ihan kiva. Ei mulla sitä pelipaitaa tartte olla, mutta kaulaliina sitte kertoo tuolla vieraspeleiss ja muistakin sitte huomaa, et toi on jyppiläinen. Onhan se silleen niinku ihan kiva, ku tietää että meitä on nyt täällä useampikin jyppiä kannustamassa. Nainen 34.

No siis totta kai se on kiva näyttää muillekkin, että on fani. Fanimatkoilla on kiva olla fanipaita, koska en mä halua olla kalpafani tai hifkifani, vaan totta kai, et mä erotun se on mulle tärkeä. Mies 24.

Tätä ilmiötä voisi kuvailla jopa tietyllä tavalla uhmakkaaksi käytökseksi, koska esimerkiksi fanipaidan päälle pistäminen on selkeä näyttö omasta mielipiteestä. Tätä voidaan pitää mielestäni jokseenkin poikkeuksellisena suomalaisessa yhteiskunnassa, jossa tunteiden tai omien mieltymysten näyttäminen julkisesti ei ole mitenkään tavanomaista. Faniudesta on suomalaisessa yhteiskunnassa tullut hyväksyttävä tunteiden ilmaisun kanava, joka näkyy muun muassa julkisena fanihysteriana. (Heinonen 1999, 8)

6.2.4 Kannustaminen ja pelissä eläminen

Jyväskylän Hippos nykyiseltä nimeltään Synergia-areena on tunnettu hyvästä ja rajusti kannustavasta kotiyleisöstä. Parhaan kotiyleisön kyselyssä sm-liiga.fi sivustolla vuonna 2008 Jyp äänestettiin SM-liigan toiseksi parhaaksi kotiyleisöksi Jokereiden jälkeen (sm-liiga.fi –sivustolla) Havainnoimalla on helppo ymmärtää, miksi Jyp:n kotiyleisön tukea pidetään kovassa arvossa. Verrattuna monen muun SM-liigajoukkueen halliin Synergia-areena erottuu intensiivisestä tunnelmasta ja runsaista kannatushuudoista ja -lauluista. Usein toistuvia kannatushuutoja olivat esimerkiksi: ”*Jyppi (pampampam) maali*” ja ”*taistele jyppi*”. Kotijoukkueen maalin jälkeen Jyp-fanit aloittivat laulun: ”*Ja näin heiluu reppu ja reppu heiluu näin...*”. Jyp-fanit pitivät kaikki kannatushuutoihin lähtemistä tärkeänä ja kertoivat myös itse osallistuvansa niihin.

Kyl mä lähen mukaan ku porukka rupee kannustaan. Tietysti omasta tunnetilasta riippuu, et kuinka rajusti ja kovasti oon mukana, mut kyllä mä pyrin olemaan siinä mukana. Mies 24.

Jos ne faniclubi sitte laittaa jonku huudon pystyyn, nii kyllä me sitte aina lähdetään siihen mukaan. Kannustan kyllä paljon ja en osaa olla hiljaa peleissä. Nainen 34.

Kannustaminen, kuten jo aiemmin mainittu värien tunnustaminen, on osa tunteiden ilmaisua ja oman fani-identiteetin näyttämistä. Havainnoimalla pystyi näkemään, kuinka paljon kannustaminen ja pelistä puhuminen katsojien kesken tuo lisää yhteisöllisyyttä ja mielekkyyttä seuraamiseen. Jyp-fanit olivat erittäin innokkaita kommentoimaan peliä ja kertomaan omia mielipiteitään joukkueen esityksistä minulle, tuntemattomalle kasvolle, joka sattui seuraamaan peliä samassa osassa katsomoa heidän kanssaan. Se on poikkeuksellista toimintaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Samaan ei törmää esimerkiksi kaupassa tai rappukäytävässä. Faniudella haetaan yhteisöllisyyttä ja sosiaalisia kontakteja, koska uusien ihmisten tapaaminen koetaan helpommaksi urheiluyhteisössä.

Faneille tunnusomaista on voimakas tunnepitoinen pelissä eläminen. Hukattuja maalipaikkoja ja vastustajan maaleja sadatellaan ääneen. Kotijoukkueen maalit saavat fanijoukon huutamaan ilosta. Erikoisimpana yksityiskohtana ennen tutkimusta pidin fanien huutamista tuomareille ja vastustajien pelaajille. Ihmettelin sitä, mitä fanit kuvittelivat sillä saavuttavan. Toisaalta tutkimuksen edetessä opin huomaamaan, että fanien teot eivät aina noudata loogista päämäärään tähtäävää toimintaa, vaan esimerkiksi porukassa ottelutapahtuman seuraaminen häivyttää tietynlaiset henkilökohtaiset estot. Fani irtaantuu omista pelien ulkopuolella olevista normeistaan (Heinonen 2005, 188). Jyp-fanit suhtautuivat vaihtelevasti tuomareihin ja vastustajiin kohdistuviin huutoihin. Tämä on luonnollista, sillä reagoiminen eri asioihin on varmasti persoonakohtainen kysymys. Faneja ei tässäkään kohtaan pidä mennä yleistämään. Provosoiivat huudot ovat faniudessa esillä oleva ilmiö. Haastatellut Jyp-fanit pysyttelivät kaikki kuitenkin omasta mielestään asialinjalla

Kyllä ne huudot kuuluu mun pelin seuraamiseen. Että tuomareiden psyykkaus ja tietysti on jotain sellasiakin pelaajia, joille tulee huudeltua, vaikka missä. Tietysti joku ”Ville Nieminen suu kiinni”, ku se luistelee suu auki, on tälläsiä huutoja. Mies (2) 30.

Mä en ite oo sellanen fani, et mä huudan tuomarille nuijaa jokaisesta pikkujutusta, vaan sen pitää olla sitte iso virhe. Vastustajille huutelen vähän, mut en sillai et se ylittäis jonku soveliaisuuden rajan. Mies (1) 30.

Koen kuitenkin et sen toiminnan pitää olla sellasta asiallista, et en tykkää yhtään sellasesta sikailu fanittamisesta, vaikka huudetaan tuomarille tappouhkauksia tai vastaavaa.

Kannustan kyllä paljon ja en osaa olla hiljaa peleissä. Nainen 34.

Vaikka fanien käyttäytyminen pelien aikana voidaankin nähdä tietynlaisena tiedostamattomana ja estottomana tunteiden purkauksina, on faneilla toiminnalleen myös selkeä tarkoitus. Omaa joukkuetta pyritään kannustamaan ja uskotaan siihen, että omalla kannustamisella on pitkässä juoksussa mahdollisuus vaikuttaa myönteisesti pelin lopputulokseen. Samoin fanit uskovat pystyvänsä horjuttamaan vastustajaa aggressiivisilla huudoilla. (Heinonen & Godenhjelm 2000, 32.) Usein kuuleekin pelaajien kommentteja, joissa he kiittävät faneja ja puhuvat ns. ”kuudennen kenttäpelaajan” tuomasta lisäenergiasta peliin. Faniuden kannalta on tärkeää, että fanit uskovat omalla kannattamisellaan olevan merkitystä, se antaa uskoa ja intoa toiminnan jatkumiselle.

Kyllä mä yhdyn kannustushuutoihin. Kyllä mä yritän psyykata vastustajia ja tuomareita. Aattelen sen silleen, että sillä on merkitystä pitkässä juoksussa. Jos yleisö huutaa joka ikisestä tilanteesta, niin kyl se vaikuttaa tuomariin ja sen jatkotyökentelyyn. Mies 32.

No siis totta kai, et ne fanit sitä meteliä pitää eniten. Kyllä ne pelaajat sen kuulee ja mitä on pelaajahaastatteluja lukuun, niin sanoohan ne, et hyvä yleisö ja kehuu sitä meteliä. Mies 24.

6.3 Todellista faniutta ja lieveilmiöitä

Fanit pitävät joukkuettaan omanaan ja myös kohtelevat sitä sen mukaisesti. Faniuden ollessa osa ihmisen identiteettiä merkitsee se sitä, että fanit kokevat joukkueen kuuluvan enemmän heille kuin sellaisille kannattajille, joille joukkueen seuraaminen tuottaa vain hieman lisää väriä elämään. Fanit ovatkin herkkiä jakamaan itsensä omaan kastiin, kun taas muu yleisö ja etenkin toisen seuran fanit ovat erillään. (Grossberg 1995, 43–44.) Jyp-

faneilla se näyttäytyy uskollisuutena omaa joukkuetta kohtaan niin hyvinä kuin huonoinakin hetkinä.

Menestys on omiaan ruokkimaan faniutta. Suomalaiselle faniudelle on tyypillistä, että menestyksen hetkellä kadut täyttyvät kannattajista ja voiton huuma koetaan kollektiivisena ”meidän voittona”. Faneille menestys on palkinto pitkästä työstä, minkä vuoksi he kokevatkin menestyksen mukanaan tuomat fanit vähemmän arvostettavina. Tällaisia faneja kutsutaan erityisesti brittiläisessä jalkapallokulttuurissa termillä ”glory hunter”. Todellisten fanien on vaikea arvostaa näitä menestyksen perässä juoksijoita, sillä he näkevät oman pitkäjänteisen kannattamisensa arvostettavammassa valossa. (Heinonen 2005, 75–77.)

Lieveilmiöt nousevat usein esille puhuttaessa faniudesta. Tällaisina ilmiöinä nähdään erityisesti alkoholin käyttö ja katsomoväkivalta. Suomessa erityisesti katsomoväkivaltaa on tutkittu vähän johtuen sen puutteesta (Heinonen 2004). Tosin mediassa huliganismi nousee esille herkästi, mikä aiheuttaakin faniudelle kiusallisen ja negatiivisen leiman. Jyp-fanien keskuudessa lieveilmiöt tuntuvat olevan olematon ongelma, eivätkä he havaitse omassa toiminnassaan juuri lainkaan häiriökäyttäytymistä.

6.3.1 Todellinen Jyp-fani

Halusin saada fanien näkökulman kysymykseen, mikä tekee jääkiekkoa seuraavasta henkilöstä todellisen fanin. Hain näkökulmaa erilaisilla lähestymistavoilla. Yksi lähestymistapa oli selvittää, kumpaa fanit pitävät tärkeämpänä itse peliä vai faniporukkaan kuulumista. Jyp-fanit eivät halunneet erotella peliä ja porukkaa arvojärjestykseen. Kaikki saivat nautintoa pelin seuraamisesta, mutta kukaan ei myöskään halunnut olla fanina yksin. Porukka lisää voitosta nauttimista, mutta myös keventää tappion tuskaa.

Molempia osittain, mutta ei se peli ois mitään, jos siinä ei olis sitä fanijuttua. Se on hyvä et ollaan samassa veneessä, et sä tiedät kun ottaa päähän, et muitaki ottaa päähän ja sit pystyy iloitsemaanki yhdessä. Mies 24.

Todellisen fanin erityispiirteeksi rupesi haastattelujen edetessä muodostumaan läheinen ja tunnepitoinen suhde joukkueeseen. Menestyksestä nautittiin täysin rinnoin, mutta tärkeimpänä asiana fanit pitivät kannustamista tappion hetkillä. Jyp:n vaisusti alkanut kausi 2009-2010 aiheutti yleisökatoa, minkä fanit mielsivät satunnaisten seuraajien tyytymättömyyteen joukkueen esityksiä kohtaan. Saman asian havaitsin myös itse tappioputken hetkellä. Yleisökeskiarvo laski noin viidelläsadalla katsojalla. Tällaisen yleisökäyttäytymisen voidaan katsoa olevan penkkiurheilijoille tyypillistä. Halutaan olla mukana, kun *me* voitamme, mutta poistutaan paikalta, kun *ne* häviävät (Heinonen 2005, 75).

Tosifanin tunnistaa siitä, että kannustaa joukkuetta positiivisella tavalla, ei hauku vastustajaa. Kannustaa joukkuetta äänekkäämmin sillon ku joukkue on tappiolla. On joukkueen takana tilanteesta riippumatta. Mies (1) 30.

Toinen asia, jolla fanit erottelivat itsensä tavallisista katsojista, oli pelin seuraaminen loppuun asti. Tavallisen katsojan nähtiin tulevan peleihin seuraamaan ensisijaisesti jännittävää peliä, kun taas fanit tulevat katsomaan omaa joukkuettaan. Fanit ikään kuin halusivat ottaa kaiken irti suosikkiensa esityksestä jäällä ja samalla antaa pelaajille arvostusta olemalla paikalla loppuun asti. Kyseisen seikan pystyi havainnoimaan katsomosta. Ottelun ratkettua kolmannessa erässä moni katsoja poistui kiireen vilkkaa paikalta, mutta pelipaitaisia faneja tulvillaan oleva seisomakatsomo pysyi tupaten täynnä loppuun asti.

Se (tosifani) ei ikinä lähde sieltä hallilta pois kesken pelin, oli se tilanne sitte mikä tahansa. Nainen 34.

Tosifani kattoo pelin loppuun asti. Vaikka peli ois 8-0 Saipalle, niin se ei petä. Tavallinen katsoja lähtee aina pois kesken. Hirvee kiire lämmittämään autoa kolmannen erän puolessa välissä. Tosifani sitte vaikka myöhästyy tai jää sitte vaikka ruuhkaan. Peli katotaan loppuun asti. Mies 24.

Todellisten fanien tarpeessa erottua massasta voidaan erottaa tiettyjä lapselle ominaisia piirteitä nähdä itsessään jotain ainutlaatuista (Heinonen 2005 78–79). Sitä ei pidä mielestäni tulkita ylimielisyytenä tai itsekkyytenä, vaan se on ikään kuin osoitus fanille itselleen oman kannatustoimintansa merkityksestä. Aiemmin tutkimuksessa mainittu penkkiurheilun mieltäminen passiiviseksi kulttuurin kuluttamiseksi antaa myös faniudelle jossain määrin passiivisen leiman. Faniudelle on tyypillistä, että fanit haluavat erottua penkkiurheilijan leimasta, jotta heidän toimintansa voitaisiin nähdä aktiivisena ja merkityksellisenä kulttuurin tuottamisena.

Fanien sisäiseen erotteluun liittyy myös tietty hierarkkisuus. Fani ei voi vain kävellä kauppaan ja ostaa fanipaidalla itseään osaksi faniyhteisöä. Dougie Brimson erottaa englantilaisen jalkapallon fanikulttuurissa 10 eri kategoriaa, joiden päällimmäisenä on ”todelliset fanit”. Nämä kategoriat ovat hyvin hierarkkisessa suhteessa toisiinsa. (Heinonen 2005, 79.) Suomalaisessa jääkiekkofaniudessa ei voi puhua ihan samanlaisesta hierarkkisuudesta, sillä Brimsonin mukaan pelkästään miehet voivat olla oikeita faneja. Vaikka tämän tutkimuksen perusteella voidaan huomata naisten olevan myös intohimoisia jääkiekkofaneja, voidaan Brimsonin hierarkiakategorioita yhdistää muilta osin esimerkiksi Jyp-faniuteen. Englantilaisessa jalkapallofaniudessa arvostetaan erityisesti kokemusta (Heinonen 2005, 80). Sama on havaittavissa myös Jyp-fanien keskuudessa. Fanit toivat herkästi esille sen, kuinka kauan he olivat seuranneet Jyp:ä.

Sanotaan, et tosfani on sellanen jypin mies, joka on mukana vaikka sen 25 vuotta. Mies (2) 30.

6.3.2 Pakoa arjesta Jyp-maailmaan

Fanius on parhaimmillaan voimavaroja antava elämäntapa, josta ihminen saa sisältöä arkiseen elämäänsä. Pahimmillaan se voi johtaa sairaalloiseen pakkomielteeseen, joka vaikeuttaa arkisia askareita, kuten työtä (Heinonen 2005, 218–220). Jyp-fanit olivat joko opiskelijoita tai työssä käyviä, joiden arki koostui muilta osin perhe-elämästä ja harrastuksista (fanius ym.). Heille, kuten osalle Heinosen haastattelemista Everton-faneista

fanius ei tuottanut arki-elämää haittaavaa pakkomiellettä, vaan fanius nähtiin pikemminkin voimakkaasti arkea tasapainottavana ja nautintoa tuottavana asiana. Jyp-fanit eivät kokeneet laiminlyövänsä työ- tai perhevelvoitteita. Heille fanius tuntui olevan juuri sopiva henkireikä arjen keskellä. Arjesta irtautuminen jälki-modernissa yhteiskunnassa tapahtuukin usein juuri faniuden kaltaisilla kultti-ilmiöillä. Entisaikainen yhteisöllisyys, jossa arjesta irtauduttiin esimerkiksi uskonnon avulla, on korvattu eri yhteiskunnan osa-alueisiin liittyvillä kulteilla (Dunning 1986, 221–222), joita fanius epäilemättä edustaa. Kaksi Jyp-fania kertoivat faniuden olevan väylä, jonka avulla he voivat irtaantua arjen lisäksi myös omista patoutumisistaan.

Ehkä se on sitä, että se normaalielämä, ku jypin pelejä ei oo kuitenkaan joka päivä. Ehkä plejä on yks/kaks viikossa, nii se on sitä arjen ulkopuolella irtautumista, ku puhuit siitä psyykkaamisesta, niin pääsee purkaan niitä aggressioita, joita työpäivänä on tullu. Voi sit huudella niitä, ehkä vähän hävyttömyyksiäkin. Voi sen n. kolme/neljä tuntia irtautua ihan täysin arjesta. Voi keskittyä ihan vaan siihen pelin seuraamiseen, eikä mieltä mitään muuta ja sen jälkeen sitte palata siihen arkeen. Mies (2) 30.

No tota fanius ainakin antaa sen, että osittain se on pakoa arjesta. Pääsee pois kaikesta yhteiskunnasta ja kaikista arkisista murheista johonki hienompaan maailmaan. Tavallaan se on niinku urheilu yleensäkin herättää niin suuria tunteita. Dramatiikkaa paljon, on hienoja ja huonoja tunteita. Tavallaan se pitää osittain järjissä, että sen kautta elää, tasapainottaa hirveesti elämää. Mies 24.

Miehen 24 kuvaus suurista tunteista, niin hyvistä kuin huonoista, on faniudelle tunnusomaista. Vaikka fanit eivät varmasti lähde peleihin hakemaan huonoja tunteita, on tietynlainen tuskan tunteminen tärkeä osa faniutta. Faniudesta haetaan elämää tasapainottavaa nautintoa, jonka tuottaa suurimmalta osin peleissä heilurin lailla heittelevät tunnereaktiot. Nautinto ei koostu pelkästä nautinnosta, vaan äärimmäisen stressin ja jännityksen laukeamisen välisestä tasapainosta. (Heinonen 2005, 213–215.) Grossbergin (1995, 50.) mukaan fani antaa itsestään tietyn energiapanostuksen seurattessaan ihailunsa kohdetta. Energiapanostuksen kautta fani saa lisää toimintakykyä ja voimaantumisen

tunnetta, joka tuottaa fanille lisäenergiaa. On huomattavaa, että energiaa saadaan myös stressiä tuottavista tilanteista.

Faneille ei näin ollen ole optimaalinen tilanne, jos oma joukkue jyrää voitosta voittoon vailla vaikeuksia. Halutaan alitajuisesti kokea tuskaa ennen menestystä. Se tekee voitoistakin jotenkin uskomattomampia, kun voi miettiä pelin jälkeen sitä epätoivoa, joka jossain kohden oli jo hiipinyt mieleen. Tämän asian huomasin myös itse kevään 2011 jääkiekon MM-kisojen aikana, jolloin vietin jälleen jokavuotisen kaksiviikkoisen ajanjaksoni ”fanina”. Suomi eteni maailmanmestaruuteen nousemalla kuudessa pelissä takaa-ajoasemasta voittoon. Se oli jollain lailla kirsikka kakun päälle koko mestaruudessa.

”.... olen huomannut jotain vieläkin huolestuttavampaa: olen alkanut nautiskella siitä tuskasta, jota jalkapallo tarjoaa.” Nick Hornby (2000, 326)

Näen faniuden tässä valossa kuin se olisi elämä pienoiskoossa. Faniuteen, kuten elämääinkin kuuluu onnistumiset ja epäonnistumiset. Epäonnistumisten jälkeen ihmisen perusluonteeseen kuuluu hetken tuskassa kieriskelyn jälkeen yrittäminen entistä kovemmin uudestaan. Aina tulee tilaisuus kokea myös onnistumisen elämyksiä. Tästä faniudessa on kysymys. Aina tulee uusia pelejä, mahdollisuuksia ja vuosia.

6.3.3 Lieveilmiöt

Hirveen vähän törmää Suomessa siihen. Jonkun verran on törmänny, mut mun mielestä se ei kuulu jääkiekkokatsomoon. Mies (1) 30.

Suomalaisessa urheilun seuraamisen kulttuurissa esiintyy äärimmäisen harvoin faniuteen kansainvälisesti yhdistetty huliganismi. Vaikka kansainvälisesti jalkapalloa ja siihen liittyvää huliganismia on tutkittu paljon, on Suomessa jalkapallo mukaan lukien huliganismiin liittyvää tutkimusta tehty vähän (Itkonen & Nevala 2007, 244). Roversi (1991) määrittelee huliganismin vandalismin ja systemaattisen väkivallan yhdistelmäksi, jota harjoittavat tietyt ”faniryhmät”. Hän erottaa huliganismin ns. häiriökäyttäytymisestä,

joka taas on spontaania arjen normit ylittävää aggressiivista käyttäytymistä sisältäen muun muassa rivoa kielen käyttöä, herjaamista ja humalassa esiintymistä. (Heinonen & Godenhjelm 2000, 32–33.)

Häiriökäyttäytyminen sen sijaan on hyvinkin yleistä myös suomalaisessa katsomokulttuurissa. Se voidaan jollain tavalla liittää myös jääkiekkofaniuteen, mutta on huomattava, että häiriökäyttäytyminen jääkiekkokatsomossa ei ole pelkästään fanien aikaansaamaa. Pelejä havainnoidessa huomasin, että esimerkiksi uhmakas huutelu katsomossa tulee lähes poikkeuksetta yksittäisten katsojien suusta, jotka istuvat erillään fanikatsomosta. Myös humalassa esiintyminen oli hyvin harvinaista fanirekvisiittaa omaavien katsojien keskuudessa. Fanit kyllä yhdistivät alkoholin käytön tietyissä määrin faniuteen, mutta se nähtiin enemmänkin vieraspeleissä tapahtuvaksi ilmiöksi. Jyp:n kotipeleissä vierasjoukkueen fanit oli sijoitettu Jyp-faneista katsottuna toiseen päähän katsomoa, joten heidän humalatilansa havaitseminen oli vaikeaa.

Mun mielestä vähemmän ku muut. Mun mielestä oikeet fanit on kotipeleissä siellä selvin päin. Sit jos on vieraspeleissä, nii siellä on voitu ottaa miestä väkevämpää ottaa vähän enemmänki, mut kotipeleissä ehdottomasti selvin päin. Sellaset tavalliset katsojat, joita en ihan faneiks laske saattaa ottaa sit vähän enemmänki, et ne saa sen henkisen lukon auki ja uskaltaa huudella sitte kentälle. Mies (1) 30.

Et toi Simo (nimi muutettu) joka on ihan ykkösfani, niin on monesti vieraspeleissä ihan humalassa, mut kotipeleissä sitte täysin selvin päin. Se on aika yksilökohtaista. Ne vierasmatkat on vähän sellasia, et osa ottaa sitte, et pystyy keskustelemaan rohkeesti joukkueesta ja muusta. Matkoilla pitää sitte vähä ottaa, ku ei sitä kestä ihan selvin päin olla , ku muut on kännissä. Mutta ei nyt hirveesti, et aika rauhakseen. Mies 24.

Jyp:n fanimatkat sijoittuvat viikonloppuun, jolloin alkoholin nauttiminen on yleisempää kuin viikolla. Toisaalta syy vieraspeleissä juomiseen voi olla myös tietynlainen irtautuminen tutuista maisemista, jossa faneilla on enemmän kontakteja. Halutaan rentoutua ja tutustua uusiin ihmisiin, mikä saattaa olla joillekin faneille helpompaa päihtyneessä

tilassa. Toisaalta alkoholin käyttäminen haastateltujen Jyp-fanien keskuudessa pyrittiin pitämään kohtuullisena. Kukaan ei kertonut olleensa koskaan niin humalassa, että se olisi haitannut pelin seuraamista. Vaikka vieraspelireissuille saatetaankin lähteä nauttimaan miestä väkevää, halutaan silti nauttia itse päätapahtumasta, eli pelistä.

Aika vähä sitä porukkaa näkee (kotipeleissä) totaalisen humalassa, jotka on sitte fanimatkoilla enemmänki humalassa. Tietysti määkää henkilökohtasesti hyvin harvoi muistan, että oisin jääkiekko peliä missannu alkoholin takia. Oonhan mä ny muutaman kaljan ottanu useestikkin, mut se on se pari, et mä en halua peliä missata sen takia. Mies (2) 30.

Häiriökäyttäytyminen faniryhmien kesken nähtiin harvinaisena, mutta jonkun verran esillä olevana asiana. Pääsääntöisesti haastattelemat fanit suhtautuivat positiivisesti toisten seurojen faneihin, mutta myönsivät, että joskus otettiin yhteen lähinnä suullisesti. Vaikka häiriökäyttäytyminen on harvinaista, on Suomessa viime vuosina nostanut päätään fanien ääriliikkeet, kuten Jokereiden Ultras, joka tosin lopetti toimintansa 29.10.2010 (Tyni 2011). Ultrasin toiminnan loppuminen kertoo osaltaan sen, että suomalaisessa fanikulttuurissa ei hyväksytä huliganismia. Häiriökäyttäytyminen fanien keskuudessa nähdäänkin usein yksittäisten ihmisten uhmakkaana käyttäytymisenä, jota faniporukka ei saa hyväksyä. Häiriköinnistä puhuttaessa Jyp-fanit halusivat tehdä selvän linjauksen, jonka mukaan he eivät ole koko porukan osalta missään tekemisissä häiriökäyttäytymisen saati huliganismin kanssa. Ongelmat nähtiin pikemminkin tiettyjen seurojen kannattajien toiminnassa.

Ihan positiivisesti mä niihin suhtaudun pääasiassa. Sitte tietenkin on sellasia faniryhmiä, jotka on saanu vähän huonon maineen. Itekki sit ajattelen niistä samalla lailla, et en halua hirveesti olla tekemisissä niiden kanssa. Et tuomitsee ne teot mitä jotkut on tehny, ei niitä faneja. Mies (1) 30.

En kokis ainakaan oman kokemuksen mukaan, että jypifanit olis sieltä törkeimmästä päästä, että mun mielestä käyttäytyvät mitä itte oon nähny, niin en oo kyllä ikinä nähny mitään öykkärikäytöstä. Enempi yhdistäsin sen johonki muihin joukkueisiin ku tähän

omaan. En tiedä katsonko asiaa sitte sopivasti värittynein lasein, mutta koen että jypifanit käyttäytyvät ihan hienosti paikkakunnasta riippumatta. Nainen 34.

Kuten kommenteista huomaa, koko faniryhmä saattaa saada negatiivisen leiman muutaman häirikön käyttäytymisen takia. Jyp-fanit eivät olleet ainakaan itse valmiita myöntämään häiriökäyttäytymiseen liittyviä ongelmia heidän osalta. Toisaalta heidän näkemyksiin on helppo yhtyä, sillä kotipelejä havainnoidessa en kertaakaan huomannut riitaa fanien kesken. Lisäksi erittäin tarkasti suomalaista jääkiekkjournalismia seuraavana henkilönä, en ole kertaakaan lukenut tapahtumista, joissa Jyp-fanit olisivat aiheuttaneet häiriötä. Yksi haastateltavistani toimi myös Jyp Fan Clubin puheenjohtajana. Hänellä oli selvä näkemys, miten he suhtautuvat ja myös reagoivat häiriökäyttäytymiseen.

Jypin faniryhmässä ongelmien aiheuttajat kitketään pois. Mun mielestä faniryhmällä pitää olla tietyt säännöt. Et sit jos se ryhmä ei saa sitte kitettyä niitä häirikoitä pois, nii se niinku hiljasesti hyväksyy niiden toiminnan. Mies 32.

6.3.4 Lopullinen palkinto

No ehkä pieni krapula, no ei vaan vakavasti puhuen, niin kyllä siinä oli sellanen olo, et voi kerranki olla ylpeä ja paukutella vähä henkseleitä. Mies 24. Mestaruuden jälkeisenä päivänä.

Jyp:n voittaessa jääkiekon ensimmäisen Suomen mestaruutensa tiistaina keväällä 2009 oli koko kaupungin tunnelmassa jotain mystistä. Autojen torvet soivat ympäri kaupunkia, ihmiset valtasivat kadut ja meteli oli korvia huumaava. Olin itse paikalla seuraavana perjantaina Aren aukiolla järjestetyssä kansanjuhlassa, jossa kymmenentuhatta ihmistä juhli sankareitaan. Tunnelmaa voisi varmasti verrata pienoiskoossa Leijonien maailmanmestaruusjuhliin Helsingin kauppatorilla. Urheilulle on tyypillistä, että se aiheuttaa voimakkaita onnistumisen tunteita ja saa ihmiset muokkaamaan käsityksiä itsestään (Virtapohja 1998, 58). Tämä näkyy voiton hetkillä juuri suurena kansan voiton huumana.

Miten sitten fanit kokivat historiallisen mestaruuden. Faneille suuret voitot ovat tärkeitä voimanlähteitä, jotka antavat heille uskoa tulevaisuuteen. Mestaruus koettiin fanien keskuudessa optimaaliseksi kokemukseksi, jossa fani pääsee ns. flow tilaan. Csikszentmihalyi (2005, 107–108.) liittää flow tilaan pääsemisen yhteyteen autoteeliset kokemukset, joita ihminen saa toiminnastaan silloin, kun hänen toimintansa ei ole pelkästään väline henkilökohtaisen edun saavuttamiseksi. Fanit eivät kannata joukkuetta pelkästään sen tähden, että he voittaisivat otteluita, vaan he saavat tyydytystä jokapäiväisestä fanitoiminnasta. Csikszentmihalyi otti esimerkiksi kirurgin, joka sanoo tekevänsä työtään, vaikka ei saisi siitä palkkaa. Samoin toimivat fanit, jotka kannustavat joukkuettaan, vaikka joukkue ei voittaisikaan. Toiminta tuo heille nautintoa ja sisältöä elämään.

Fanien kuvailussa mestaruuden jälkeisistä tuntemuksista on selvästi havaittavissa flow tila. Flow nostaa elämänsä uudelle tasolle. Ikävystyminen ja avuttomuus, joita ihminen kokee usein arkielämässään, saavat tilalleen ilon ja hallinnan tunteen. Psykkinen energia

tuottaa ihmiselle sisäistä iloa, joka tuntuu onnellisuutena nykyhetkessä, sen sijaan, että odotettaisiin tulevaisuudessa tapahtuvan jotain hyvää. (Csikszentmihalyi 2005, 109.)

Sillon ku tulin Jyväskylään, niin oltiin siellä ihan toisessa päässä. Se oli kaukanen haave ja sit ku se tuli, niin mä en osaa sanoin kuvailla sitä fiilistä. Mä olin vielä paikan päällä Oulussa ku se tapahtu, niin sen jälkeen oikeestaan koko kesä oli sellasta matalaliittoa, et jalat ei meinannu osua maahan ollenkaan. Se oli aika pitkäkestonen tunne. Se mestaruus on pelaajien unelma, se on fanien unelma ja sit ku se tulee, nii ei sitä osaa odottaa, vaikka tietää et se voi olla kohta tulossa. Mies (1) 30.

Sanotaanko näin, että tota, silloin ku se ratkes, niin mä olin ite silloin paikan päällä ja oliha se vähän sellasta sumeeta, tota tota kyllähän se paluumatka oli vähän sumeeta. Sanotaan, et se Jääskeläisen Jarin 2-4 maalin jälkeen, ku näytti että se on lähellä, niin kyllähän se vieläki oikeen tuntuu välillä, et ei jumalauta, et ei siinä muista ku ihan pätkiä siitä matkasta. Mies (2) 30.

Mestaruus voidaan tulkita fanien täyttymykseksi. Se on jotain, mitä jokainen fani salaa toivoo, vaikka se ei aina näyttäisi edes kovin todennäköiseltä. Huomattavaa on, että ainutlaatuisen elämyksen vaikutus ei ole muutaman päivän juttu, vaan se on jotain mitä ei voida fanilta viedä pois. Mies (1) 30 totesi koko seuraavan kesän olleen matalaliittoa, jossa jalat eivät meinanneet pysyä maassa. Matalaliito on varmasti jo loppunut, mutta muistot ainutlaatuisesta tunteesta säilyvät varmasti läpi loppuelämän. Mestaruus on lopullinen palkinto, mutta tavallaan se ei ole kuitenkaan lopullinen, sillä aina tulee uusia kausia ja uusia mestaruuksia, joita jokainen fani voi toivoo ja odottaa. Nälkä kasvaa syödessä. Jyp-faneille menestys on tullut jäädäkseen, sillä tulevaisuudessa joukkue lukeutuu sarjan suosikkeihin, jolloin mestaruuden uusimista ei tarvitse enää yksikseen salaa toivoo. Yksi haastateltavista nosti esiin mielestäni olennaisen seikan.

Tottakai pikkupojat rupeaa oikeesti kannattamaan jyppiä ja odottamaan sitä uutta mestaruutta. Mies 24.

Odotukset ovat varmasti kovat ainakin niillä nuorilla kannattajilla, joille mestaruus oli lähtölaukaus faniudelle. Heidän on tulevaisuudessa vaikea tottua vähempään, koska heillä ei tavallaan ole tietoa huonommasta. Se on fakta, joka tulee asettamaan kovia paineita myös seuralle. Kuinka moni näistä ”pikkupojista” saa faniudesta itselleen elämäntavan, jotain joka tulee olemaan osa heitä pitkälle aikuisuuteen asti. Sen näyttää aika, sillä glory huntareita koettelevat laihemman menestyksen ajat ovat varmasti Jyp:llä myös edessä.

7 POHDINTA

Tarkoitukseni on pohtia tekemiäni tulkintoja Jyp-fanien haastatteluista ja omista havainnoista sekä sitä, kuinka totuudenmukaiseksi ne ovat osoittautuneet. Tutkimuksen pohdintaosuudessa on myös syytä tarkastella tekstiä kriittisesti ja miettiä tulkintojen yleistettävyyttä ja pätevyyttä.

Haastateltujen Jyp-fanien ikää, sukupuolta, koulutus- ja työtaustaa katsoessa huomaa, kuinka erilaisista lähtökohdista fanien joukko muodostuu. Ikärakenne (24–34) tosin on suhteellisen pieni, joten tulkintojen monipuolisuutta voidaan siinä mielessä pitää hivenen suppeana. Fanien koulutustausta kuitenkin osoittaa, että tutkimukseen on valikoitunut henkilöitä yhteiskunnan eri sektoreilta, mikä tukee väitettä suomalaisesta jääkiekosta koko kansan viihteenä. Jääkiekko on jättänyt lapsuudessa jonkinlaisen kipinän faneihin, joka on aikuisiällä jalostunut faniudeksi. Kuilu pelaamisen ja faniuden välillä on kuitenkin merkittävä. Fanit eivät ole itse entisiä pelaajia ja kuten jo aiemmin mainitsin, en tiedä kenenkään tuntemistani lukuisista pelaajista olevan jonkun seuran rekisteröity fani. Tämä ei tietysti ole faniudelle mikään erityinen haitta, mutta olisi mielenkiintoista selvittää mistä asia johtuu. Oman oletukseni ja tutuille pelaajille tekemiäni kysymysten perusteella pelaajat kokevat olevan sen verran lähellä esimerkiksi SM-liigapelaajia, että heidän fanittamisensa saattaisi tuntua jotenkin omituiselta. Toisaalta se voittamisen ja häviämisen tunnekenttä on jo koettu yhdessä joukkueen kanssa, jolloin tunnetta ei tarvitse hakea enää faniporukasta.

Faniudesta haetaan myös paljon muuta, kuin voittojen ja tappioiden jakamista yhdessä porukan kanssa. Fanius mahdollistaa sosiaaliset kontekstit yhdessä toisten fanien kanssa. Yhdessä kannattaminen luo kaveruutta (Wann 1997, 329–332) ja sosiaalista pääomaa, mitä voi olla vaikea hankkia ilman yhteistä kiinnostuksen kohdetta muiden ihmisten kanssa. Fanius voisikin mielestäni olla oiva paikka syrjääntyneille nuorille, jotka hakevat itseään. Esimerkiksi Jyp-fanit koostuvat sekalaisesta joukosta ihmisiä, joita ei voi stereotypisoida.

Tämä mahdollistaa myös erilaisuuden ja sen hyväksymisen. Joukkueessa kaikki ovat yhtä ikään sukupuoleen ja ulkomuotoon katsomatta.

Media tuottaa faneille paljon tarttumispintoja (Heinonen 2005, 70). Suomessa jääkiekon valtava medianäkyvyys lisää fanien kiinnostusta lajia kohtaan. Suomalaisella urheilujournalismilla tuntuisikin olevan suuri rooli jääkiekon valta-aseman pönkittämisessä. Television urheilu-uutiset tarjoavat lähes päivittäin jääkiekkoasiaa, puhumattakaan lehdistöstä. Suomen kokoisessa pienessä maassa yhden lajin valta medianäkyvydessä on merkittävää, sillä katsojia ei yksinkertaisesti riitä muille lajeille. Tämä puolestaan ruokkii faniutta, jonka kasvuun merkittävin yksittäinen tekijä on mielestäni media.

Jyp-fanienkin suosimat internetin keskustelufoorumit ovat merkittävä ilmiö faniuden tutkimisen kannalta. Pidänkin oman tutkimuksen heikkoutena sitä, että en hyödyntänyt aineiston keruussa keskustelufoorumien tekstejä. Selailtuani huomasin fanien käymän keskustelun olevan todella intensiivistä ja kantaaottavaa. Tekstejä hyödyntämällä tutkimusaineisto olisi saattanut muodostua nykyistä herkullisemmaksi. Fanit pyrkivät päihittämään toisten seurojen kannattajat kirjoituksillaan. Kuka pystyy perustelemaan parhaiten väitteensä, kenen ennustus pelin kulusta on osunut eniten oikeaan, kumpi oli kenties pelillisesti parempi joukkue? Keskustelufoorumit ovat ikään kuin paikkoja, joissa fanit voivat aloittaa ottelut jo etukäteen ja jatkaa taistoa pelin päätyttyä. Oman fani-identiteetin on päästävä jotakin kautta ulos muiden tietoisuuteen ja virtuaalinen foorumi tarjoaa siihen helpon mahdollisuuden, sillä fani voi esiintyä anonyyminä ja ilman omia kasvoja.

Faniuden niin kuin minkä tahansa muun harrastuksen tarkoitus on tuottaa sisältöä ja hyvinvointia ihmisen elämään. Fanius on pitkäaikainen projekti, sillä jääkiekkokautta seuraa aina uusi ja uusi kausi. Näen faniuden pitkällä aikavälillä osana ihmisen terveyden edistämistä. Vaikka fanius ei välttämättä olekaan suoranaisesti fyysistä terveyttä edistävä asia, se tuo kuitenkin mukanaan positiivisia mielikuvia liikunnasta ja urheilusta. Maailman terveysjärjestö WHO (2011) määrittelee terveyden fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tilaksi. Fanius voidaan hyvin perustein liittää psyykkistä ja sosiaalista

terveyttä edistäväksi asiaksi. Fanit saavat psyykkistä mielihyvää seuraamalla ja jännittämällä otteluita sekä paneutumalla joukkuetta koskevaan mediatuotantoon. Psyykkistä pääomaa tuottaa myös osoittaminen muulle yleisölle, että juuri minä olen tämän joukkueen takana. Psyykkinen terveys vaatii myös jonkinlaista tunteiden ilmaisua ja ulospäästämistä, johon fanius toimii loistavana kenttänä. Faniuden sosiaalinen pääoma tulee faniporukan kautta. Jyp-fanit nostivat yhtenäisen porukan merkittävään osaan perustellessaan omaa faniuttaan. Tällaiset ihmisiä sosiaalistavat ympäristöt ovat tärkeitä yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta, sillä syrjäytyminen ja mielenterveydelliset ongelmat ovat jatkuvasti tapetilla julkisessa keskustelussa.

Värimaailma on oma lukunsa faniuden symbolisissa merkityksissä. Kuten Evertonin jalkapallofaneja kuvaava teksti ”once a blue always a blue” (Heinonen 2005, 123) kertoo, on väreillä pysyvyyttä ja lojaalisuutta edustava merkitys urheilufaniudessa. Jyp-faneille punainen, musta ja valkoinen edustavat omaa joukkuetta, minkä he toivat myös monta kertaa esille haastatteluissa. Fanit haluavat tunnustaa väriä ja sitä kautta osoittaa uskollisuuttaan omaa joukkuetta kohtaan. Väriä tunnustetaan näkyvästi vaatetuksen muodossa, kuten pukeutumalla joukkueen pelipaitaan, seuran logolla varustettuun kaulaliinaan tai ulkoilutakkiin. Tällä tavoin fanit saavat tunteen kuulumisesta osaksi yhteisöä, mutta myös tunteen siitä, että he voivat vaikuttaa. Pukeutumisella halutaan osoittaa joukkueelle, että heidän takanaan on iso helposti tunnistettava joukko. Faniuden kannalta on tärkeää, että sitä edustavat ihmiset kokevat itsensä tärkeiksi ja vaikuttamiskykyisiksi toimijoiksi, ei pelkästään urheiluviihteestä nauttiviksi kulttuurin kuluttajiksi. Pukeutuminen on yhdessä median seuraamisen ja katsomossa kannustamisen kanssa osa faniudelle olennaisia rituaaleja.

Fanit erottuvat yleisöstä paitsi pukeutumisen, myös käyttäytymisen ja pelin seuraamisen intensiteetin tasolla. Aiemmissa fanitutkimuksissa on kuvattu fanien irtautuvan arjen rituaaleista, mikä on mielestäni varsin osuva kuvaus myös Jyp-fanien kohdalla. Suhtaudun tähän asiaan ristiriitaisesti, sillä jääkiekosta nauttivana katsojana olen ehdottomasti sitä mieltä, että fanien riehakas ja intensiivinen pelissä eläminen tuo lisäarvoa ja mielekkyyttä ottelutapahtumaan. Fani-ilmiöön perehtyvänä tutkijana kuitenkin mietin, pitäisikö yleisön

käyttäytymiseen jollain tavalla puuttua. Huomattavaa on, että tässä kohtaa puhutaan koko yleisön osasta, sillä on mahdoton havainnoida, onko huonosti käyttäytyvät katsojat faneja vai ns. penkkiurheilijoita. Isä kiroamassa tuomarille poikansa vieressä saa miettimään, onko arkisista rituaaleista irtaantuminen urheilun kustannuksella sittenkään hyväksyttävää. Ongelma on myös siinä, että huonosti käyttäytyvät katsojat aiheuttavat negatiivista leimaa koko lajin ympärille, mikä saattaa olla syy joillekin vanhemmille jättää viemättä lastaan jääkiekkoharjoituksiin.

Urheilun seuraamiseen liitetään suomalaisessa yhteiskunnassa alkoholi. Jyp-fanien maininta siitä, että faneilla alkoholi on kuvioissa pelkäästään vieraspelimatkoilla, sopii tietyllä tavalla kuvaan. Kotona käytäydytään siivosti, mutta kun päästään pois kotoa, heitetään viihteelle ja otetaan alkoholia joskus myös runsaasti. Saman ilmiön voi havaita jokainen, joka vierailee ulkomailla suomalaisten suosimissa turistikohteissa. Olisi ollut mielenkiintoista tietää, miten Jyp-fanit käyttäytyvät vieraspeleissä ja ylipäätään selvittää, onko häiriökäyttäytymisellä ja alkoholilla jonkinlainen yhteys fanikulttuurissa. Vieraspelireissun havainnoinnin poisjäänti onkin mielestäni suurin yksittäinen aineistollinen puute tässä tutkimuksessa. Vaikka suurin osa faneista ja katsojista käyttäytyykin moitteettomasti pelien aikana, on tämän tapaiset lieveilmiöt pohdinnan arvoisia asioita, kun puhutaan jääkiekkofaniudesta.

Fanien tarve erotella yleisö meihin ja muihin (Grossberg 1995), oli vahvasti nähtävissä myös Jyp-fanien keskuudessa. Haastatteluissa en suoranaisesti kysynyt, pitävätkö fanit itseään tärkeämpinä tavallisiin katsojiin nähden, mutta tietty hierarkkisuus oli aistittavissa monista vastauksista. Oman uskollisuuden korostaminen joukkuetta kohtaan oli yksi esimerkki siitä, kuinka fanit erottelivat itsensä meihin, jotka katsovat aina pelin loppuun. Kun taas loput ovat muita, jotka aina lähtevät hallilta pois kesken pelin. Fanit korostavat uskollisuuttaan, mutta missä menee faneilla sietoraja. Kuinka monta tappiota todellinen fani kestää ennen kuin aloitetaan äänestäminen jaloilla. Kaudella 2009-2010 Tampereen Ilveksen fanit osoittivat pitkän tappioputken seurauksena kollektiivisesti mieltään marssimalla kesken pelin katsomosta pois. Uskollisuudella joukkuetta kohtaan halutaan perustella todellisen fanin määritelmä, sillä fanit pitävät joukkuetta oikeasti itselleen todella

tärkeänä ja tunnepitoisena asiana. Kuten jo monesti olen todennut fanius on osa identiteettiä. Fanit eivät halua hukkaa siihen massaan, jolle joukkue ei ole niin tärkeä sydämen asia kuin se on heille.

Mikä tekee urheilun seuraamisesta yhteiskunnallisesti merkittävän vapaa-ajan viettotavan? Dunningin (1986, 221–222) vertaus kulteista, jotka ovat korvanneet nyky-yhteiskunnassa uskonnollisuuden, osuu varmasti myös faniuteen. Uskonnolliset rituaalit täyttivät entisaikaan ihmisten sosiaalisen tyhjiön. Ihmiset kokoontuivat yhteen, kuten nykyään urheilukatsomoissa. Toki urheiluyhteisöäkin on ollut jo tuhansia vuosia, kuten antiikin kertomukset ovat meille opettaneet. Mielestäni urheilun seuraaminen ja fanius ei ole tullut uskonnon tilalle, vaan pikemminkin nykyään vapaa-ajan viettotapoja tulee koko ajan lisää. Ihmiset hakevat faniudesta jännitystä arjen keskelle. Halutaan kokea tunteita; onnistumisia, mutta myös karvaita tappioita, sillä ne tunteet heijastavat ihmisen elämää, joka on täynnä onnistumisen ja epäonnistumisen hetkiä. Urheilun seuraaminen on ikään kuin vastuutonta tunteiden ja jännityksen vuoristorataa. Ihmisen ei tarvitse ottaa katsomossa vastuuta lopputuloksesta, mutta hän voi silti tuntea kaiken, kuin se tapahtuisi hänelle itselleen. Tappiosta huolimatta tulee aina uusi päivä, jolloin fani voi irtaantua arjen paineista ja nauttia voiton tuomasta lisäenergiasta entistä innokkaammin. Fanius tuottaa tunteita laidasta laitaan, mutta se on silti vain osa elämää. Jos faniutta verrataan ihmisen koko elämään, on muistettava, että se on vain pieni osa elämää. Se pieni arkea taspainottava asia, jonka avulla on hivenen helpompi mennä seuraavana aamuna töihin.

Koko tutkimuksen tulososan aikana olen puhunut, että fanius on paljon muutakin, kuin voittojen toivomista ja niiden kautta elämistä. Kuitenkin voitot ja etenkin isot voitot, kuten Jyp:n Suomen mestaruus, tuovat faneille sen kaikista parhaan tyydytyksen ja täyttymyksen. Mestaruudet ovat keskimäärin harvinaista herkkua yksittäiselle jääkiekkofanille, joten voiton mukanaan tuoma hallinnan tunne on ainutlaatuisena kokemus, jota ei voida fanilta pois viedä. Isojen voittojen myötä tulevat flow kokemukset saavat fanit tuntemaan itsensä kohtalonsa herroiksi, vaikka todellisuudessa ihminen on flowssa virran vietävänä. Flow jättää merkin siitä, minkälaista elämän tulisi olla. (Heinonen 2005, 225.) Mielestäni mestaruuden hetkellä koetut epätodelliset tuntemukset, ja toisaalta tunne siitä, mitä elämä

parhaimmillaan tarjoaa, synnyttää tietynlaisen addiktion menestyksen uudelleenkokemisesta. Kyynisesti voisi ajatella, että onhan elämässä paljon tärkeämpiä ja isompiakin juttuja, joista saa samanlaisia tuntemuksia. Niin varmasti onkin myös fanien mielestä, mutta ei sovi kyseenalaistaa urheilun tuottamaa ilon määrää isoille ihmisjoukoille. Sen näkee jo pelkästään fanien naamasta mestaruuksien jälkeen. Sen aidompaa iloa on vaikea kuvitella näkevänsä.

Fanius on tutkimuskohteena siinä mielessä moniulotteinen, että se mahdollistaa tutkimisen useasta eri näkökulmasta. Omassa tutkimuksessa keskityin Jyp-faneihin ja siihen, kuinka fanius heijastaa heidän elämäänsä. Kirjallisuuskatsauksessa pyrin käsittelemään laajemmalti suomalaisen jääkiekon vaihteita ja suomalaista urheiluyleisöä, sillä ne ovat pohjana jääkiekon fanikulttuurin nousussa 1990-luvun puolivälistä tähän päivään. Jatkossa fanitutkimuksen saralla olisi mielenkiintoista nähdä vertailua kahden eri seuran faneista. Eroavatko heidän arkiset käytäntönsä tai vaikuttaako seuran menestys faneihin ja millä tavalla? Erityisen mielenkiintoista olisi verrata kahden samassa kaupungissa pelaavan seuran faneja. Millä perusteella valitaan seura Tampereella tai Helsingissä. Jyp-fanit olivat ajautuneet faniuteen monista eri lähtökohdista, mutta ominaista oli, että Jyp oli heille ikään kuin ainut vaihtoehto. Olisi mielenkiintoista tietää, onko esimerkiksi Tapparannan tai Ilveksen fanit ”repäisty kehdoista” isältä pojalle periaatteella mukaan faniuteen kuten englantilaisessa jalkapallossa (Heinonen 2005, 58). Kaiken kaikkiaan olisi toivottavaa, että fanitutkimus lisääntyisi myös Suomessa, sillä fanius voidaan laskea merkittäväksi vapaa-ajan ilmiöksi, joka näyttäytyy suomalaisessa yhteiskunnassa.

LÄHTEET

Anttila, A. & Ruonavaara, H. 2001. Jääkiekkoilta Turussa. Tutkielmia kiekkoyleisöstä. Turku: Turun yliopisto, sosiologian laitos.

Arvaja, E. 1975. Jyväskylän Palloilijat palloilun suurseuraksi. (Viitattu 12.10.2011). Saatavilla www-muodossa <URL:<http://www.jypjuniorit.fi/fi/index.php?id=53>>.

Bale, J. 1991. Playing at home: british football and sense of place. Teoksessa J Williams & S Wagg (toim.) british football and social change: Getting into Europe. Leicester, London and New York: Leicester University Press. 130–144.

Bogdan, R. C. & Biklen, S. K. 1998. Qualitative research for education. An introduction to theory and methods. Boston, MA: Allen & Bacon.

Bourdieu, P. 1985. Miten ollaan urheilullisia? Teoksessa P. Bourdieu: Sosiologian kysymyksiä: Tampere, Vastapaino, 152–168.

Bovellän, J. 2007 ”Ritareita loppuun saakka”. Etnologinen tutkimus Hämeenlinna Pallokerhon faneista ja faniuden merkityksestä. Historian ja etnologian laitoksen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Csikszentmihalyi, Mihaly 2005. Flow. Elämän virta. Tutkimuksia onnesta, siitä kun kaikki sujuu. Helsinki: Rasalas Kustannus.

Durkheim, E. 1980. Uskontoelämän alkeismuodot. Helsinki: Tammi

Elias, N & Dunning, E. 1986. Quest for excitement, sport and leisure in the civilizing process. Oxford: Basil Blackwell.

Eskola, J. 2007. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 159–183.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Godenhjelm, P. 1998. Yleisön suosimien urheilulajien fanikulttuuri: idoleja ja sankaripalvontaa. Tiedevinkki 5/1998. (Viitattu 12.10.2011). Saatavilla [www-muodossa <URL:http://www.helsinki.fi/lehdet/tiedevinkki/tv598.html>](http://www.helsinki.fi/lehdet/tiedevinkki/tv598.html).

Grossberg, L. 1995. Mielihyvän kytkennät, risteilyjä populaarikulttuurissa. Tampere: Vastapaino

Grönfors, M. 1982. Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät. Juva: WSOY.

Heinilä, K. 1959. Vapaa – aika ja urheilu. Helsinki: Helsingin yliopiston valtiotieteellinen tiedekunta.

Heinilä, K. 1974. Urheilu – ihminen – yhteiskunta. Jyväskylä: Gummerus.

Heinilä, K. 2000 Mikä on urheilun viihteellinen merkitys? Teoksessa M Miettinen. Haasteena huomisen hyvinvointi – miten urheilu lisää mahdollisuuksia? Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu. Tutkimuskatsaus. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 124. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö (LIKES), 287–308.

Heinonen, H. 1999. You`ll never walk alone: Tutkimus suomalaisista Everton-faneista. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Sosiologian pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Heinonen, H. 2003. Kaukokannattajat ruudun äärellä. Teoksessa Kovala, U & Saresma, T. Kulttikirja. Tutkimuksia nykyajan kultti-ilmiöistä. Tietolipas 195. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Heinonen, H. 2004. Urheilun yleisöt ja fanit elämisyhteiskunnassa: käsitteellisiä pelivälineitä. Liikunta & Tiede. 141 (6).

Heinonen, H. 2004 Hulluna urheilusta – penkkiurheilu ja fanius tutkimuskohteena. Teoksessa Ilmanen, K. Pelit ja kentät – kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. 230–247.

Heinonen, H. 2005. Jalkapallon lumo. Jyväskylä: Atena Kustannus.

Heinonen, H. & Godenhjelm, P. 2000. Ohranjyvä silmässä – suomalaiset urheiluyhteisöt ja alkoholi. Jyväskylän yliopisto: Liikunnan sosiaalitieteiden laitos.

Hirsjärvi, I. & Kovala U. 2007. Fanius kulttuuritutkimuksen kohteena. Teoksessa Vainikkala, E & Mikkola, H. Nykyaika kulttuuritutkimuksessa. Jyväskylä: Gummerus. 245–269

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käyttö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hornby, N. 2000. Hornankattila. Suom. J. Jääskeläinen. Helsinki: WSOY.

Itkonen, H. & Nevala, A. 2007. Jalkapallo, tulevaisuus, tutkimus. Teoksessa H. Itkonen & A. Nevala (toim.) Kuningaspelin kentät. Helsinki: Gaudeamus. 241–248.

- Jenkins, H. 1992. ”Strangers no more we sing”: Filking and the social construction of the science fiction fan community. Teoksessa Lewis, L.A. The adoring audience. Fan culture and popular media. London & New York: Routledge. 208–237
- Karisto, A. 1988. Liikunta ja elämäntyylit. Teoksessa E. Siironen (toim.) Uuteen liikuntakulttuuriin: Tampere, Vastapaino, Työväen kuntoliitto. 43–74.
- Kivinen, O., Mesikämmen, J. & Metsä-Tokila, T. 2000. Kylmä kiekkosota – Kaksi mannerta, kaksi kulttuuria. Helsinki: Liikuntatieteellinen Seura.
- Kiviniemi, K. 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: Gummerus. 68–84.
- Kovala, U. & Saresma, T. 2003. Kulttikirja. Tutkimuksia nykyajan kultti-ilmiöistä. Tietolipas 195. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Laine, T. 2007. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus. 28–45.
- Mennader, A. & Mennader P. 2003. Leijonien tarina. Helsinki: Gummerus.
- Mennader, A. & Mennader P. 2004. Liigatähdet. Helsinki: Gummerus.
- Nikunen, K. 2005. Faniuden aika – kolme tapausta televisio-ohjelmien faniudesta vuosituhaten taitteen Suomessa. Tampere: Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos.

Sm-liigan paras kotiyleisö. Kysely 2008. (Viitattu 12.10.2011). Saatavilla www-muodossa <URL:<http://www.sm-liiga.fi/arkisto/jokerit/kyselyn-tulos-jokereilla-paras-kotiyleiso.html>>.

Sponsorointi & Urheilun arvomaailma. Taloustutkimus 2008. (Viitattu 12.10.2011). Saatavilla www-muodossa <URL:<http://www.taloustutkimus.fi/?x1538426=1811276>>.

Tulloch, John & Jenkins, Henry 1995. Science fiction audiences. Watching Doctor Who and Star Trek. New York: Routledge.

Tyni, M. 2011. Hurrikaanin pyörteissä: Tutkimus jääkiekon SM-liigajoukkue Jyp:n faneista. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Liikuntapedagogiikka. Pro gradu -tutkielma.

Zillman, D & Bryant, J & Sapolsky, B. 1979. The enjoyment of watching sport contests. Teoksessa Goldstein, J.H. Sports, games, and play, Social and psychological viewpoints. Hillsdale: New Jersey. 297–335.

Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.

Virtapohja, K. 1995. ”Den glider in” Kultajuhlat leijonille, karnevaalit katsojille. Jyväskylä: Atena Kustannus.

Virtapohja, K. 1998. Sankareiden salaisuudet – journalistinen draama suomalaista urheilusankaria synnyttämässä. Jyväskylä: Atena Kustannus.

Wann, Daniel L. 1997. Sport Psychology. New Jersey: Prentice Hall.

Wann, D., Schrader, M & Wilson, A. 1999. Sport fan motivation: questionnaire validation, comparisons by sport, and relationship to athletic motivation. Journal of Sport Behavior 22:1. 114–139.

LIITE: Haastatteluteemat

Tausta

- Ikä
- Nimi
- Perhesuhteet
- Koulutus – ammatti
- Oletko synnynnäinen jyväsyläläinen?

Muut harrastukset

- Harrastatko urheilua, onko liikunta sinulle tärkeää?
- Kuvaile omaa liikunta/urheilu aktiivisuuttasi. (nykyään ja lapsuudessa?)
- Kuulutko muihin ryhmiin/yhdistyksiin? (työ/kalastus sähly/lukupiiri)
- Seuraatko muuta urheilua, oletko jonkun muun joukkueen fani?
- Oletko itse pelannut jääkiekkoa? (mihin asti, taso?)

Faniksi tuleminen

- Kuinka kauan olet ollut fani/kuulunut fanclubiin?
- Seurasitko lapsuudessasi jääkiekkoa? Kenen kanssa?
- Liitytkö faniporukkaan sukulaisen/ystävän kautta?
- Miksi juuri Jyp? Mitkä tekijät vaikuttivat suosikkijoukkueesi valintaan?
(kotipaikkakunta, kaverit, perhe, historia seuran kanssa) Miksi ei JJK tai Kiri?

Miten fanius ilmenee?

- Miten perheesi/lähipiirisi suhtautuu faniuteesi?
- Miten ja kuinka paljon seuraat Jypiä pelien ulkopuolella? (tv, netti, lehdet)
- Mitä seuraat? –pelaajahankinnat/pelaajat/ keskustelufoorumit?
- Mitä kautta seuraat pelit? (koti ja vieras (TV)? Kuinka monta vieraspeliä seuraat paikan päältä?)
- Omistatko fanituotteita, ja minkälaisia? Miksi ne ovat tärkeitä?
- Arvioi kuinka paljon kulutat rahaa faniuteen vuodessa?

- Kuuluuko omaan pelisi seuraamiseen paikan päältä tiettyjen rituaalien noudattaminen? (kannustushuudot, tuomarin/ vastustajan psyykkaus)
- Miten valmistaudut peliin? ja mitä teet pelin jälkeen pelin jälkeen. Kokoontuvatko fanit jälkipeleihin? Miksi?
- Oletko joutunut luopumaan joistakin asioista faniuden takia?
- Meneekö se muiden asioiden edelle?
- Miksi olet fani? Mitä fanius sinulle antaa?
- Mitä Jyp sinulle merkitsee? Fanitatko jotain muuta joukkuetta?
- Kumpaa pidät tärkeämpänä? Itse peli vai ryhmään kuuluminen?
- Fanitatko jotakin pelaajaa erityisesti?
- Miten suhtaudut toisen seuran faniin?
- Kuvaile viime kevään mestaruutta, vaikuttiko se elämääsi ja millä tavalla?
- Toiko mestaruus lisää faneja?

Miten fani erottuu muusta yleisöstä?

- Miten omasta mielestäsi erotut muusta yleisöstä? (pelissä ja sen ulkopuolella?)
- Mistä tunnistaa todellisen fanin?
- Kuvitteletko pystyväsi vaikuttamaan pelien lopputulokseen enemmän kuin tavallinen katsoja? Entä seuran toimintatapaan?
- Puhutaanko fanien keskuudessa muutoksista, joita joukkueen pitäisi tehdä? Ilmaistaanko asia muulle yleisölle?
- Oletko itse tai onko fanit yleensä humalassa peleissä? Enemmän kuin muut katsojat?